

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ :

**Η ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ : ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ
ΚΕΡΕΨΟ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ.**

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΒΛΑΧΟΝΙΚΟΛΟΥ

**Επιβλέπων καθηγητής:
Δρ. Λεωνίδας Παπακωνσταντινίδης**

Καλαμάτα Σεπτέμβριος 2002

*Σε όσους κάνουν όνειρα
και αφιερώνονται στην
πραγματοποίησή τους.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
Περιεχόμενα	3
Πρόλογος	5
Συνομογραφίες	8
Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο 1	
Τοπική κοινωνία	13
Κεφάλαιο 2	
Τοπική ανάπτυξη	20
Α) Εννοιολογικό πλαίσιο	20
Β) Διαστάσεις της τοπικής ανάπτυξης	23
Γ) Το θεσμικό πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης	27
Δ) Τοπική Αυτοδιοίκηση και τοπική ανάπτυξη	30
Ε) «Τοπική» ή «Ενδογενής» ή «Εναλλακτική» ανάπτυξη ...	31
Κεφάλαιο 3	
Ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία	35
Α) Στάδια ευαισθητοποίησης - ολοκλήρωσης	36
Β) Ο ευαισθητοποιημένος πολίτης	40
Κεφάλαιο 4	
Κέντρα πρόληψης – ΚΕΠΕΨΟ	43
Α) Τα κέντρα πρόληψης	43
Β) ΚΕΠΕΨΟ Νομού Μεσσηνίας	45
α) Σύσταση και λειτουργία	45
β) Σκοποί του ΚΕΠΕΨΟ	47
γ) Διοικητική δομή	48
δ) Χρηματοδότηση	48
ε) Δράσεις του ΚΕΠΕΨΟ	49

Κεφάλαιο 5	
ΚΕΠΕΨΟ , τοπική κοινωνία και πρόληψη	55
Κεφάλαιο 6	
Τοπική Αυτοδιοίκηση και πρόληψη	57
Κεφάλαιο 7	
Συμπεράσματα – Προτάσεις	59
Βιβλιογραφία	72

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ζούμε σε έναν κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται. Από τη μια σημειώνονται τεράστια άλματα στις επιστήμες , την τεχνολογία , τον πολιτισμό , τις τέχνες , την πληροφόρηση και από την άλλη αυξάνονται τα θύματα των πολέμων , των ασθενειών , της φτώχειας , της εκμετάλλευσης , της έλλειψης επικοινωνίας.

Οι θετικές εξελίξεις σίγουρα βελτιώνουν το βιωτικό επίπεδο αλλά υπάρχουν και τα αρνητικά σημεία για να εστιαστεί το ενδιαφέρον και να επικεντρωθούν οι προσπάθειές για την άμβλυνσή τους.

Ένα από τα χιλιοσυζητημένα αρνητικά φαινόμενα είναι και αυτό της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών , νόμιμων και μη , που οδηγεί σε αδιέξοδο πολλά , κυρίως νεαρά , άτομα και μαζί και τις οικογένειές τους . Ο τομέας της πρόληψης διαμορφώνεται εξίσου σημαντικός για την δημιουργία κατάλληλων αντιστάσεων και υγιών προτύπων ζωής.

Έτσι , σε εποχές που οι συνθήκες ζωής και αξιοπρεπούς διαβίωσης διαμορφώνονται δύσκολες για το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου, έρχεται η ανάγκη για επιστροφή σε αξίες που θεμελίωσαν τις σχέσεις των ανθρώπων. Αυτές τις αξίες περικλείει η ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία, δίνοντας νόημα στην ύπαρξη κάθε ατόμου και παρέχοντας ισομερώς ευκαιρίες για την επίτευξη της ύψιστης ανάγκης ,¹ της αυτοπραγμάτωσης.

¹ Μετά από την ικανοποίηση των βασικών αναγκών (τροφή , στέγη , σεβασμός , αναγνώριση) έρχεται η ανάγκη του ατόμου να φτάσει στην αυτοπραγμάτωση. Σύμφωνα με τον Maslow η ανάγκη αυτοπραγμάτωσης τοποθετείται στην κορυφή της πυραμίδας των κινήτρων του. Τα λοιπά επίπεδα της πυραμίδας απαρτίζονται ανοδικά από τα κίνητρα κάλυψης των φυσιολογικών αναγκών , των αναγκών ασφάλειας , αποδοχής και αναγνώρισης.

Σε όλο το εύρος της εργασίας αυτής προσπάθησα να τεκμηριώσω τις αντιλήψεις μου σχετικά με το θέμα όσο πιο ολοκληρωμένα , ορθολογικά και κατανοητά μπορούσα και να εκθέσω τα επιχειρήματά μου επί του συγκεκριμένου θέματος στηριζόμενη στη βιβλιογραφία που είχα στην διάθεσή μου και στις γνώσεις που απόκτησα ως φοιτήτρια για τα γενικότερα θέματα που αφορούν την Τοπική Αυτοδιοίκηση , αλλά και από την μικρή εμπειρία που φέρω όντας η ίδια πολίτης – και ευελπιστώ και ως ενεργός πολίτης – και ως μέλος μιας τοπικής κοινωνίας.

Έχω να πω ότι μέσα από την διαδικασία της εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας γνώρισα νέες θέσεις , υιοθέτησα καινούριες ιδέες , συνάντησα τον τρόπο σκέψης διαφορετικών ανθρώπων , αναθεώρησα δικές μου απόψεις , αμφισβήτησα δεδομένες απόψεις τρίτων και διερωτήθηκα σε αρκετά σημεία. Αυτό όμως που μπορώ να πω ότι κέρδισα είναι η διαμόρφωση κριτικής σκέψης. Τελικά είναι πολύ σπουδαίο να καταλαβαίνουμε τι που διαβάζουμε , αλλά σπουδαιότερο αυτού είναι να κατανοούμε γιατί το διαβάζουμε.

Τέλος , στο σημείο αυτό , οφείλω να εκφράσω ένα μεγάλο ευχαριστώ και όλο μου τον σεβασμό προς τον κ.Λεωνίδα Παπακωνσταντινίδη γιατί μου παραχώρησε το συγκεκριμένο θέμα πτυχιακής και με βοήθησε στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής , αλλά πιο πολύ γιατί αποτελεί πρότυπο ανθρωπιάς και αξιοπρέπειας , είναι ένα φωτισμένο μυαλό , ένας λαμπρός επιστήμονας με όλη την σημασία της έκφρασης.

Ακόμα οφείλω ιδιαίτερες ευχαριστίες στον κ. Π. Παπαγιάννη (νομικό , διευθυντή σύνταξης των περιοδικών Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση και Τετράδια Αυτοδιοίκησης) που έδειξε κατανόηση και

ανταποκρίθηκε άμεσα προσφέροντάς μου τη βοήθεια και τις γνώσεις του , καθώς επίσης και στον κ. **Σ. Ιατρού** (ηλεκτρολ. μηχανικό , μέλος του γραφείου σύνταξης του περιοδικού Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση) που με την πρόθυμη συνεργασία του συνέβαλλε σημαντικά κατά το στάδιο της συγκέντρωσης στοιχείων παρέχοντάς μου υλικό για τη συμπλήρωση τη βιβλιογραφίας .

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

βλ. : βλέπε

Γ.Ν. : Γενικό Νομαρχιακό

Ε.Ε.Τ.Α.Α. : Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης

Ε.Δ.Μ.Ε. : Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης

επιμ. : επιμέλεια

εφ. : εφημερίδα

Ε.Π.Ι.Ψ.Υ. : Επιστημονικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής

Ι.Ε.Κ. : Ίδρυμα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. : Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων

ΚΕ.Θ.Ε.Α. : Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων

Κ.Ε.Π.Ε.Ψ.Ο. : Κέντρο Ενημέρωσης Πληροφόρησης Ευαισθητοποίησης για Ψυχοδραστικές Ουσίες

κεφ. : κεφάλαιο

Κ.Υ. : Κέντρο Υγείας

μετ. : μετάφραση

Ν. : Νομός ή Νόμος

Ο.Α.Ε.Δ. : Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

Ο.Κ.Α.Ν.Α. : Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών

ό.π. : όπως πριν

Ο.Τ.Α. : Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Π.Ε.Α. : Πτέρυγα Εκπαίδευσης Αέρος

περ. : περιοδικό

σελ. : σελίδα

Σ.Κ.Λ.Ε. : Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας

Τ.Ε.Δ.Κ. : Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων

Τ.Ε.Ι. : Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι : **Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας ως στοιχείο τοπικής ανάπτυξης : το παράδειγμα του Κέντρου Ενημέρωσης Πληροφόρησης Ευαισθητοποίησης για Ψυχοδραστικές Ουσίες (ΚΕΠΕΨΟ) Καλαμάτας.**

Βασικός στόχος και υπόθεση είναι να διερευνηθεί εάν η ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία αποτελεί στοιχείο της τοπικής ανάπτυξης. Ωστόσο είναι δυνατή η συναγωγή μιας σειράς άλλων υποθέσεων , η διαπραγμάτευση των οποίων γίνεται σε όλο το περιεχόμενο της εργασίας. Έτσι , μια δεύτερη υπόθεση έχει να κάνει με τη σχέση της τοπικής κοινωνίας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση , ως το όργανο εκπροσώπησής της , πολιτικής έκφρασης , διεκδίκησης δικαιωμάτων , ευρύτερης κοινωνικής προβολής – με λίγα λόγια αναπόσπαστο τμήμα μιας τοπικής κοινωνίας. Μια τρίτη υπόθεση επικεντρώνεται στα στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα και τη φιλοσοφία συμπεριφοράς του ευαισθητοποιημένου πολίτη. Η τέταρτη υπόθεση διερευνά αν η Τοπική Αυτοδιοίκηση με τις δυνατότητες που ήδη έχει και με τη δυναμική που διαθέτει για περαιτέρω διεκδικήσεις , μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον τομέα της πρόληψης. Μια πέμπτη , τέλος , υπόθεση που είναι δυνατόν να συναχθεί από την παρούσα μελέτη συνδέεται με την αναγνώριση του ΚΕΠΕΨΟ ως απαραίτητο και λειτουργικό κομμάτι της τοπικής κοινωνίας της Καλαμάτας.

Πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι στόχος της έρευνας που έγινε στα πλαίσια της εργασίας αυτής δεν είναι η παρουσίαση της οικονομικής πλευράς της τοπικής ανάπτυξης. Η αποτύπωση της

οικονομικής διάστασης της τοπικής ανάπτυξης είναι ένα πολύ ενδιαφέρον και σημαντικό κεφάλαιο που μπορεί να αποτελέσει κίνητρο και κεντρικό θέμα για την εκπόνηση κάποιας άλλης εκτεταμένης έρευνας. Άλλα θέματα που δεν διερευνώνται είναι η παρέμβαση του κράτους στην διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης , η συσχέτιση του τοπικού και εθνικού χώρου , η φύση των κοινωνικών ιεραρχιών και συγκρούσεων σε τοπικό επίπεδο , η προβληματική της περιορισμένης ένταξης των νέων στα προγράμματα πρόληψης , τα αίτια του βαθμιαίου ξεπεσμού του συστήματος αξιών , η παθητική στάση του ατόμου απέναντι στις κοινωνικές του υποχρεώσεις.

Πρόκειται για μια διερευνητική ως επί το πλείστον έρευνα , η οποία περιλαμβάνει μελέτη περίπτωσης (case study) , που εν τω προκειμένω αφορά το ΚΕΠΕΨΟ που λειτουργεί στην Καλαμάτα.

Η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε στηρίχτηκε στη χρήση δευτερογενών πηγών δεδομένων. Το σχετικό υλικό τεκμηρίωσης βασίστηκε σε μελέτες , άρθρα (περιοδικών , βιβλίων , εφημερίδων), βιβλία , έντυπο ενημερωτικό υλικό που έχουν εκδόσει ο ΟΚΑΝΑ και το ΚΕΠΕΨΟ Μεσσηνίας , συνεντεύξεις , πρακτικά ημερίδας , λεξικά.

Το θέμα που διαπραγματεύεται αναλύεται σε επιμέρους κεφάλαια και υποκεφάλαια και σε κάθε ένα από αυτά παρουσιάζονται οι σχετικές θεωρητικές προσεγγίσεις και αναλύεται διεξοδικά κάθε πτυχή ενδιαφέροντος με σκοπό να διερευνηθούν οι πλευρές του θέματος και να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα, έτσι η εργασία τελειώνει με ορισμένες διαπιστώσεις και δίνεται η αφορμή για καινούριες σκέψεις και προβληματισμούς.

Πιο αναλυτικά :

Στο **πρώτο κεφάλαιο** γίνεται μια εισαγωγή στην έννοια της τοπικής κοινωνίας έτσι ώστε να γίνει ο κατάλληλος προσανατολισμός σχετικά με το χώρο που αφορά την τοπική κοινωνία.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** παρουσιάζονται κάποιες θεωρητικές προσεγγίσεις για το περιεχόμενο της τοπικής ανάπτυξης. Ερμηνεύεται με αυτόν τον τρόπο η έννοια της τοπικής ανάπτυξης και προσδιορίζονται τα χαρακτηριστικά και οι παράγοντες από τους οποίους προέρχεται. Αναλύεται η κοινωνική όψη της τοπικής ανάπτυξης και , όπως ειπώθηκε και παραπάνω, γίνεται μόνο μια απλή αναφορά στην οικονομική πλευρά της χωρίς ωστόσο να παραγνωρίζεται η σπουδαιότητα αυτής της πλευράς.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** δίνεται έμφαση στο νόημα της ευαισθητοποιημένης τοπικής κοινωνίας , ως παράγοντα που συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη , με στόχο να γίνει κατανοητή και σαφής η διάστασή της ως μια «διαφορετική» και πιο «ανθρώπινη» κοινωνία , που είναι δυνατόν υπό προϋποθέσεις να υπάρξει σε κάθε κοινωνικό επίπεδο και χώρο.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** παρουσιάζεται το ΚΕΠΕΨΟ Ν. Μεσσηνίας και διερευνάται εάν η δράση του συμβάλλει στην επίτευξη και στην ενίσχυση της ευαισθητοποιημένης κοινωνίας της Καλαμάτας.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** παρουσιάζεται η σχέση του ΚΕΠΕΨΟ με την τοπική κοινωνία της Καλαμάτας .

Στο **έκτο κεφάλαιο** αναλύεται ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης απέναντι στη λειτουργία του ΚΕΠΕΨΟ και στον τομέα της πρόληψης εξαρτησιογόνων ουσιών γενικότερα. Εμπλέκεται στο περιεχόμενο της πτυχιακής αυτής η Τοπική Αυτοδιοίκηση παρόλο που δεν αναφέρεται στον τίτλο. Αυτό γίνεται γιατί το ΚΕΠΕΨΟ λειτουργεί μέσα στην τοπική κοινωνία , πολιτική έκφραση της οποίας είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Είναι δεμένη η Τοπική Αυτοδιοίκηση με την τοπική κοινωνία και αυτός είναι ο λόγος που πρέπει να συμπεριληφθεί στην ανάλυση των στοιχείων από τα οποία αποτελείται η τοπική κοινωνία.

Τέλος , στο **έβδομο κεφάλαιο** εξάγονται ορισμένα συμπεράσματα και επιχειρείται η παρουσίαση συγκεκριμένων προτάσεων, πάντα μέσα στα όρια των δυνατοτήτων που μου δίνονται από την ενασχόλησή μου με το συγκεκριμένο θέμα και από την προσωπική άποψη που έχω διαμορφώσει κατά την συγκέντρωση και ανάλυση των στοιχείων για κάθε ένα από τα προαναφερθέντα κεφάλαια.

Κεφάλαιο 1 Τοπική κοινωνία.

Κατ' αρχήν θα ήταν σκόπιμο να γίνει μια ανάλυση της έννοιας της «τοπικής κοινωνίας». Αποσαφηνίζοντας λοιπόν το περιεχόμενο των δύο αυτών λέξεων μπορεί να αναφερθεί ότι τοπική κοινωνία είναι ένας τύπος με δύο βασικά χαρακτηριστικά : την λειτουργική γεωγραφική ενότητα και την κοινωνική συνοχή.²

Το πρώτο αναφέρεται στο ότι πρέπει να υπάρχει ένας χώρος , ένα τοπικό πλαίσιο όπου θα υφίσταται λειτουργικά και αυτοδιοικητικά η τοπική κοινωνία, χωρίς όμως αυτό να την περιορίζει σε ένα στενά οριοθετημένο χωρικό πλαίσιο και να την αποξενώνει ή να την “ εγκλωβίζει ” στα εδαφικά της όρια.

Η κοινωνική συνοχή από την άλλη μεριά, είναι ένας συνεκτικός δεσμός, ένας ιδιαίτερος επικοινωνιακός κώδικας. Η ισχυρή αίσθηση μεταξύ των κατοίκων της ιδιαίτερης ταυτότητάς τους είναι γεγονός που συντελεί στην επίτευξη της τοπικής κοινωνικής συνοχής .

Παραπέμπει στην έννοια του πολιτισμού και ιδιαίτερα του τοπικού πολιτισμού (που προσδιορίζει την χωρική διαφοροποίηση), της παράδοσης , της τοπικής ιδιαιτερότητας και περικλείει δύο αντίθετες δυνάμεις που αλληλεπιδρούν και συνυπάρχουν : αυτές είναι η συνεργασία και η σύγκρουση. Μέσα στην τοπική κοινωνία αναπτύσσονται ανταγωνιστικές σχέσεις και συγκρουσιακές καταστάσεις

² Α. Παπακωνσταντινίδης , Στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης , Σημειώσεις για το μάθημα του τμήματος Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Καλαμάτας , Καλαμάτα 1998.

άσκησης εξουσίας και αναπαραγωγής ανισοτήτων.³ Δηλαδή για να ορίσουμε την τοπική κοινωνία δεν αρκεί ένα κομμάτι γης με λειτουργική ενότητα αλλά ταυτόχρονα πρέπει οι άνθρωποι που την συγκροτούν να έρχονται σε σχέσεις συνεργασίας ή σύγκρουσης μεταξύ τους.

Εξασφαλίζεται η κοινωνική συνοχή με την κοινωνικοποίηση και τον κοινωνικό έλεγχο. Κατά την κοινωνικοποίηση τα άτομα εσωτερικεύουν αξίες , τρόπους συμπεριφοράς , στοιχεία του πολιτισμού και ενσωματώνονται στη δομή της κοινωνικής οργάνωσης , στο σύστημα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων , στους τρόπους ατομικής και συλλογικής ενέργειας και διαμορφώνουν συλλογική συνείδηση. ⁴ Η κοινωνική συνοχή διαταρράσσεται όταν η κοινωνία αντιμετωπίζει κοινωνικά προβλήματα (όπως : εξάρτηση από ναρκωτικές ουσίες = κοινωνικό πρόβλημα).

Η κοινωνική συνοχή είναι το στοιχείο που διαχωρίζει την τοπική κοινωνία από την τεχνοκοινωνία , η οποία είναι πολύ απλουστευμένα μια τοπική συνάθροιση και τίποτα παραπάνω.

Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό , η τοπική κοινωνία είναι το σύνολο των ανθρώπων , των φυσικών , υλικών και άυλων όρων ενός τόπου σε δεδομένη χρονική στιγμή ⁵ όπου οι τοπικοί φορείς (συλλογικοί ή μη) συνεργάζονται για να επιτύχουν, από κοινού και προς όφελος του συνόλου , την αξιοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου ⁶ , καθώς και την ανάπτυξη στα πλαίσια αυθεντικής συμπεριφοράς.

³ Ο. Στασινοπούλου , Η τοπική κοινότητα στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση , τεύχος 2-3 , Αθήνα 1993 , σελ. 47.

⁴ Δ. Τσαούσης , Η κοινωνία μας : οργάνωση , λειτουργία , δυναμική , Gutenberg , Αθήνα 1997 , σελ. 27.

⁵ Α. Παπακωνσταντινίδης , ό.π.

⁶ Είναι η ανθρώπινη ή κοινωνική συμπεριφορά. Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι μια έννοια που συνοψίζει την ελπίδα και την δύναμη του ανθρώπου να επαναφέρει μέσα από την αποκατάσταση

Το κοινωνικό κεφάλαιο παίζει καθοριστικό ρόλο στην ισχυροποίηση της τοπικής κοινωνίας και διευκολύνει τη συλλογική δράση.⁷ Είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για την επίλυση των προβλημάτων συλλογικής δράσης. Ο όρος κοινωνικό κεφάλαιο χρησιμοποιείται σαν συμπλήρωμα προς το οικονομικό (υλικοί πόροι) , πολιτισμικό (πολιτισμική παράδοση , πολιτισμικές ταυτότητες) και το ανθρώπινο κεφάλαιο (χαρακτηριστικά των ατόμων).⁸

Η τοπική κοινωνία δεν είναι ένας τύπος όπως αυτός νοείται με τα σημερινά δεδομένα. Επειδή συνήθως «κάθε τόπος εκλαμβάνεται ως γεωγραφική ή διοικητική περιοχή , αγνοείται η πολύπλευρη και πολυσχιδής δυναμική της τοπικής κοινότητας»⁹ , ως ένα ευρύτερο δίκτυο σχέσεων και λειτουργιών. Δεν είναι απλά και μόνο μια διοικητική υποδιαίρεση καθορισμένη από την κεντρική εξουσία. Είναι ο χώρος έκφρασης της τοπικής αλληλεγγύης και συνεργασίας για την επίλυση κοινών προβλημάτων. Έτσι η «κοινωνία των πολιτών»¹⁰ , βρίσκει την αρτιότερη

της ανθρώπινης επικοινωνίας και του κλίματος εμπιστοσύνης , τις διαχρονικές αξίες της ζωής. Βλ. ό.π. , μέρος Α' , σελ. 108.

⁷ Χ. Παρασκευόπουλος , Κοινωνικό κεφάλαιο , κοινωνία πολιτών και δημόσια πολιτική : Συλλογική δράση και δημόσια αγαθά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης , στο περ. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών , τεύχος 106 , 2001 , σελ. 43-65.

⁸ Α. Μαράτου – Αλιπράντη , Β. Παπλιάκου , Α. Χατζηγιάννη , Κοινωνικά δίκτυα στον αστικό χώρο: Κοινωνικότητα , αλληλοβοήθεια , εργασία , στο περ. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών , τεύχος 88 , 1995 , σελ. 74.

⁹ Β. Ξυδιάς , Να παραμείνουν οι άνθρωποι στον τόπο τους ή να τον ξαναορίσουν ; , στο περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης , τεύχος 1 , ΚΕΔΚΕ , Αθήνα 1998 , σελ. 153.

¹⁰ «...δηλαδή το σύνολο των ελεύθερων , αυτόνομων και πλουραλιστικών οικονομικών και μη οργανώσεων και θεσμών , που αντισταθμίζουν το κράτος...», Βλ. Γ. Πανούσης , Κοινωνική πολιτική & κοινωνία των πολιτών , στο περ. Κοινωνική Εργασία , τεύχος 60 , ΣΚΛΕ , Αθήνα 2000 , σελ. 252.

«Η κοινωνία των πολιτών (civil society) υποδηλώνει κυρίως την ιδιωτική σφαίρα δραστηριοποίησης των ατόμων στα πλαίσια μιας κοινωνίας , σε αντίθεση προς την σφαίρα δραστηριοτήτων των μηχανισμών του κράτους , δηλαδή της πολιτικής κοινωνίας. Αναγκαία κι απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση της θεμελιακής τάξης σε μια κοινωνία είναι η ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών». Βλέπε στο αντίστοιχο λήμμα στο : Θ. Βασιλείου , Ν. Σταματάκη , Λεξικό επιστημών του ανθρώπου , Αθήνα 1992 , σελ. 213.

και πιο συγκροτημένη έκφρασή της στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας.¹¹

Η κοινωνία των πολιτών προσδιορίζεται ως μια σφαίρα κοινωνικής διάδρασης διαφορετικής τόσο από την οικονομία τόσο και από το κράτος.¹² Αυτή η διακριτότητα εμπλουτίζει την κοινωνία των πολιτών με παραμέτρους όπως η πολιτισμική διάσταση (ένα πεδίο που ευνοεί την διαμόρφωση αξιών , νορμών και συλλογικών ταυτοτήτων) , τα άτυπα δίκτυα συμμετοχής των πολιτών , τα κοινωνικά κινήματα (λειτουργούν μέσα από την ενεργητική συμμετοχή , την κινητοποίηση , την διεκδικητική παρέμβαση) , ο επικοινωνιακός προσδιορισμός. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών επικεντρώνεται σε δίκτυα αυτοδέσμευσης και κοινωνικής ανταλλαγής που διαρθρώνονται οριζόντια. Η ανάπτυξη και ισχυροποίηση της κοινωνίας αυτή δεν προέρχονται από την παρέμβαση εξωτερικών παραγόντων αλλά πηγάζουν από την δυναμική του ίδιου του σχήματος.

Η τοπική κοινωνία προσδιορίζεται ως μια λειτουργική χωρική διαφοροποίηση που εμφανίζει μεγάλη ελαστικότητα στην αποδοχή νέων προτύπων. Μέσα σε αυτόν το χώρο αναπτύσσονται και εξελίσσονται οι ανθρώπινες σχέσεις και σχηματίζεται ένα πλέγμα σχέσεων.

Η ανίχνευση των μορφών των άτυπων δικτύων που υφίστανται στη βάση της τοπικής κοινωνίας , όπως είναι τα οικογενειακά και συγγενικά σχήματα, τα διάφορα κοινωνικά πλέγματα που λειτουργούν ή που έχουν τη δυνατότητα να λειτουργήσουν στα πλαίσια της τοπικής κοινότητας ,

¹¹ Σ. Μπαμπάς , Η τοπική αυτοδιοίκηση ως θεσμός κοινωνικός , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση , τεύχος 2 , Αθήνα 1992 , σελ. 11.

¹² Χ. Παρασκευόπουλος , ό.π. , σελ. 48.

είναι μια σημαντική υπόθεση.¹³ Αυτά το κοινωνικά δίκτυα περιγράφουν τις διαφορετικές όψεις της κοινωνικής πραγματικότητας όπως είναι η επικοινωνία , η κοινωνικότητα , η διανομή των ρόλων¹⁴, οι συναλλαγές στην καθημερινή ζωή και επηρεάζουν τις διαστάσεις της προσωπικής και κοινωνικής ζωής των ατόμων. Οι διαφορετικές αυτές όψεις μπορούν να μελετηθούν και ως κοινωνικό κεφάλαιο , εκτός από δείκτες της κοινωνικότητας του ατόμου.¹⁵ Έτσι για κάθε άτομο το κοινωνικό κεφάλαιο αντιπροσωπεύει το σύνολο των υπαρκτών ή δυνητικών κοινωνικών του σχέσεων και σε μια πιο αναλυτική βάση ο αριθμός των κοινωνικών σχέσεων λειτουργεί και ως δείκτης της «χρησιμότητας» που μπορεί να αποκομίσει το άτομο από αυτές.¹⁶

Οι πολίτες έχουν ενεργό συμμετοχή και οργανώνονται έτσι ώστε να ανακαλύψουν τα μέσα και τα εργαλεία επίλυσης των προβλημάτων που εμφανίζονται και απασχολούν την περιοχή τους. Αυτή η δραστηριοποίησή τους αποτελεί ένα φαινόμενο πολιτικής συμπεριφοράς¹⁷ και είναι ενδεικτική του ενδιαφέροντος που δείχνουν οι πολίτες για τα ζητήματα που αφορούν τον τόπο τους.

Η κοινωνική διαχείριση με την σύμπραξη των ίδιων των μελών της τοπικής κοινωνίας , ο εθελοντισμός και η διεύρυνση των οριζόντων της τοπικής κοινωνίας , την μεταβάλλουν από αφηρημένη έννοια σε

¹³ Ο. Στασινοπούλου , Σύγχρονες πλουραλιστικές τάσεις στην κοινωνική πολιτική , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση , τεύχος 2, Αθήνα 1992.

¹⁴ «Ο ρόλος είναι μια αφαιρετική έννοια , η θεμελίωση της οποίας όμως στηρίζεται σε έναν ορισμένο αριθμό συγκεκριμένων σχέσεων» , Λ. Μαράτου - Αλιπράντη , Β. Παπλιάκου , Α. Χατζηγιάννη , ό.π. , σελ. 172.

¹⁵ Βλ. ό.π. , σελ. 174.

¹⁶ Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των σχέσεων τόσο πιο μεγάλη είναι η «υποστήριξη» που λαμβάνει το άτομο από το κοινωνικό πλαίσιο και τόσο πιο καλή η θέση του μέσα στην τοπική κοινωνία.

¹⁷ Ν. Κόνσολας , Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική , Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 1997 , σελ. 94.

οργανωμένη θεσμική οντότητα.¹⁸ Οι πολίτες συμπράττουν στη διοικητική λειτουργία , δεν περιορίζονται μόνο στην έκφραση αιτημάτων και στην οργάνωση ομάδων πίεσης αλλά γίνονται οι ίδιοι φορείς στρατηγικών , ανιχνεύουν τις δυνατότητές τους και επεξεργάζονται λύσεις.

Η έννοια του τόπου , της τοπικής κοινωνίας¹⁹ , ορθώνεται απέναντι στην ισοπεδωτική τάση της παγκοσμιοποίησης²⁰ , η οποία παρά την παρουσίασή της ως ο εξιδανικευμένος δρόμος για παγκόσμια ανάταση και ευημερία σε όλους τους τομείς , επιδεινώνει τελικά τις ανισότητες και οδηγεί στην απομύζηση των αδύνατων περιοχών. Αντιτίθεται στο “ιδανικό” της παγκόσμιας κοινοπολιτείας που εγκαθιδρύει διαρκείς κοινωνικούς θεσμούς και προτάσσεται η ίδια ως πρότυπο για να οικοδομηθεί μια κοινωνία της οποίας τα σημεία αναφοράς είναι ο πολίτης και το γενικό καλό.

Δεν μπορεί να ενσωματώσει η τοπική κοινωνία την λογική και το όραμα της «παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας»²¹ γιατί λειτουργεί με μια εντελώς διαφορετική λογική , προσανατολισμένη στον άνθρωπο. Η τοπική κοινωνία είναι ένας χώρος με πολιτική οντότητα και με το

¹⁸ Δ. Κατσούλης , Τα δικαιώματα της καθημερινής ζωής τομή στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής των ΟΤΑ , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση , τεύχος 2 , Αθήνα 1992.

¹⁹ Αν και υπάρχει «διαφορά» ανάμεσα στον «τόπο» και στη «τοπική κοινωνία» (ο τόπος νοείται σαν μια ευρύτερη περιοχή και πιο απρόσωπη από την τοπική κοινωνία , η οποία εγκλείει , εκτός από το «υλικό κεφάλαιο» , τις συγκροτημένες σχέσεις που δομούνται στους κόλπους της , διακατέχεται από την δυναμική της κοινωνικής διάρθρωσης και λειτουργεί σαν ένας ζωντανός οργανισμός με λειτουργική και κοινωνική συνοχή – η οποία διαχωρίζει έναν τόπο από μια τοπική κοινωνία) στην παρούσα εργασία ο «τόπος» καθώς και το «τοπικό» , όπου και όποτε χρησιμοποιούνται θα φέρουν την διάσταση της τοπικής κοινωνίας , όχι στενά ως τοπικότητα αλλά ως πεδίο κοινωνικής συγκρότησης της έκφρασης των πολιτών.

²⁰ Σύμφωνα με τον A. Giddens η παγκοσμιοποίηση δεν είναι μόνο ένα οικονομικό φαινόμενο. Αφορά την μεταμόρφωση του χώρου και του χρόνου. Επιδρά στη διαμόρφωση της προσωπικής ή τοπικής κοινωνικής εμπειρίας. Βλ. για περισσότερα : A. Giddens , Beyond left and right : The future of radical politics , Polity Press , 1998.

²¹ Αποτέλεσμα του οράματος : ο «παγκόσμιος πλούτος» και η «τοπική φτώχεια» Βλ. Γ. Πανούσης , ό.π. , σελ. 258.

«Με την παγκοσμιοποίηση εδραιώνεται μια πρωτόγνωρη στην ιστορία δημιουργία κοινωνιών εξαρτημένων από την οικονομία με διαβρωμένες αξίες , με υπονομευμένη συνοχή και χωρίς

κοινωνικό δέσιμο που δημιουργείται , αυτή η περιοχή δεν επιτρέπει την διεύδυση των τάσεων της παγκοσμιοποίησης που χωρίς αμφιβολία θα την οδηγήσουν στο στάδιο της αυτοδιάλυσης.

Μέσα στο συνεχώς εξελισσόμενο τεχνολογικό περιβάλλον η τοπική κοινωνία διατηρεί την ιδιαιτερότητα και την μοναδικότητά της. Αυτό όμως δεν συνεπάγεται υποχρεωτικά πως υστερεί σε κάποια σημεία ή πως παραμένει στατική. Αντίθετα παρακολουθεί την εξέλιξη – χωρίς να μιμείται τα προβαλλόμενα πρότυπα – αναπτύσσει την δική της δυναμική και διαμορφώνει με ελεύθερη επιλογή τα δικά της πρότυπα : αυτά των ηθικών αξιών , της ομαδικότητας , της συνεργασίας , της ενεργοποίησης , της συλλογικής συνείδησης. Ίσως είναι ένα σύστημα ξεχασμένων αξιών όμως στα πλαίσια της τοπική κοινωνίας εξακολουθούν να υφίστανται και να αναγνωρίζονται. Η τοπική κοινωνία πετυχαίνει να ξυπνήσει τις συνειδήσεις και να επαναφέρει τον άνθρωπο από τον λήθαργο της αδιαφορίας και της οκνηρίας. Παρέχει την δυνατότητα για «...σταθερές ανθρώπινες σχέσεις , σταθερές αξίες , πλήρη και ξεκάθαρη εικόνα του ενός για τον άλλο , σε μια σχέση συνεργασίας – ή και σύγκρουσης ακόμα – αλλά όχι αδιάφορης ...»²² και αυτό είναι ένα από τα πολύ δυνατά σημεία της.

κανένα σχέδιο πορείας». Αποδιοργανωμένες κοινωνίες , εμπορευματοποιημένες κοινωνικές σχέσεις Ό.π. , σελ. 252.

Κεφάλαιο 2

Τοπική ανάπτυξη.

A) Εννοιολογικό πλαίσιο.

Επικρατεί μια κατάσταση ρευστότητας στους επιστημονικούς χώρους για τους ορισμούς που δίνονται στην περίπτωση της τοπικής ανάπτυξης. Όσον αφορά το ζήτημα αυτό ο κάθε κλάδος προσεγγίζει με διαφορετική κριτήρια το φαινόμενο της τοπικής ανάπτυξης και από διαφορετικές οπτικές γωνίες, δηλαδή είναι ένας όρος που «διαβάζεται» με πολλούς τρόπους.

Σε αντίθεση με την περιφερειακή ανάπτυξη , που εδώ και αρκετά χρόνια απασχολεί τις κυβερνητικές πολιτικές και γίνεται αφορμή για κοινωνικο-οικονομικο-πολιτικές αναζητήσεις και αναλύσεις παντός τύπου, η τοπική ανάπτυξη αναδύεται ως ένα νέο πεδίο πολιτικών και κοινωνικών πρακτικών.²³ Η αοριστία αναφορικά με τον προσδιορισμό του τοπικού επιπέδου είναι επίσης ένας άλλος λόγος που η τοπική ανάπτυξη έμεινε στο «παρασκήνιο» κατά κάποιον τρόπο , καθώς το «τοπικό» ως έννοια μπορεί να καλύπτει έναν νομό , μια επαρχία , έναν δήμο , μια κοινότητα , μια ομάδα δήμων ή κοινοτήτων , μια συνοικία , μια γειτονιά (τα οποία δομούνται σε τοπικά επίπεδα από την στιγμή που οργανώνουν λειτουργίες άμεσης αντιπροσώπευσης και ενεργητικής συμμετοχής).

²² Λ. Παλακωνσταντινίδης , Ευαίσθητοποιημένη τοπική κοινωνία , Αθήνα 1998 , σελ. 251.

²³ Μ. Στογιαννίδου , Τοπική ανάπτυξη : Με ποια έννοια ; , 1986.

Σε μια προσπάθεια να προσδιοριστεί η έννοια της τοπικής ανάπτυξης θα πρέπει αρχικά να διερευνηθούν οι όροι από τους οποίους αποτελείται. Ο όρος τοπική σαφώς και δεν αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη χωρική μονάδα αλλά περιλαμβάνει κάθε γεγονός , δραστηριότητα ή διαδικασία που πραγματοποιείται με τοπική πρωτοβουλία ή που στηρίζεται από τον τοπικό πληθυσμό.²⁴ Ο όρος ανάπτυξη αφορά μια διαδικασία οικονομικής – κοινωνικής μεγέθυνσης η οποία συνοδεύεται από μακροχρόνιες και μη ανατρέψιμες διαρθρωτικές αλλαγές (μετασχηματισμού της τοπικής κοινωνίας) που οδηγούν σε μια βελτίωση του επιπέδου ζωής του τοπικού πληθυσμού.²⁵

Από τα παραπάνω απορρέει πως η τοπική ανάπτυξη δεν εγκλωβίζεται στα όρια της χωρικής μονάδας , ούτε και μπορεί να ταυτιστεί αποκλειστικά με τον συγκεκριμένο τόπο αλλά είναι ανάπτυξη που βασίζεται σε τοπικούς παράγοντες (οικονομικούς , κοινωνικούς , πολιτιστικούς). Είναι δηλαδή μια τοπική διεργασία. Οι τοπικοί παράγοντες ωστόσο δεν περιλαμβάνουν μόνο τα γεωγραφικά αλλά και τα κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά που συμβάλλουν στην διαδικασία ανάπτυξης.²⁶ Σύμφωνα με τις διαφορετικές επικρατούσες κοσμοαντιλήψεις , η τοπική ανάπτυξη δηλώνει είτε μια πραγματική θετική μεταβολή των βασικών συστατικών στοιχείων της κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας ²⁷,

²⁴ Α. Παπαδασκαλόπουλος , Τοπική ανάπτυξη και διακοινοτική συνεργασία , στο Θέματα Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης , Ν. Τάτσος (επιμ.), ΕΕΤΑΑ , Αθήνα 1989 , σελ. 198.

²⁵ Αυτή η ερμηνεία συμφωνεί και με τον ορισμό που δίνει ο Antonio Vasquez – Barquero : «Η τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία ανάπτυξης και διαρθρωτικής αλλαγής , που επιδρά σε μια χωρικά καθορισμένη κοινότητα και αποβλέπει στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της». Βλ. Α. Vasquez – Barquero , Τοπική ανάπτυξη : μια στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης , Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 1991 , σελ. 172.

²⁶ Α. Παπαδασκαλόπουλος , ό.π.

²⁷ Όπως αύξηση του εισοδήματος , της ευημερίας, της πολιτιστικής ανάπτυξης, της απασχόλησης , βελτίωση των κοινωνικών σχέσεων , της επικοινωνίας.

είτε μια διεύρυνση της κοινωνικής δικαιοσύνης και επίτευξης των στόχων-επιδιώξεων που έχουν τεθεί για την εξυπηρέτηση του συνόλου του τοπικού πληθυσμού.

Δεν μπορεί να συλληφθεί στατικά το περιεχόμενο του «τοπικού» σαν ένα επίπεδο σταθερό και αναλλοίωτο, ώστε να ανταποκρίνεται στην εικόνα του αμετάβλητου φυσικού χώρου. Το κυρίαρχο στοιχείο που αυτόματα το αναγορεύει σε τοπικό είναι η κοινωνική δυναμική που αυτό καθ' εαυτό εκφράζει και η αμφισβήτηση της λογικής της ενσωμάτωσης και της υποταγής σε μια πολιτική αντιπροσώπευση εντελώς αποκομμένη από την κοινωνική της βάση.

Λόγω του ότι η τοπική ανάπτυξη στηρίζεται στην αξιοποίηση των διαφορών, στη βελτιστοποίηση των συγγενειών και των συμπληρωματικών ιδιοτήτων, δεν συμβιβάζεται με ηγεμονικές θέσεις, ισχυρισμούς κανονιστικού χαρακτήρα, ισοπεδωτικές πολιτικές και θεσμικές δομές ανώτερων επιπέδων.²⁸ Βασίζεται στην ισορροπημένη λειτουργία σχέσεων και στην αλληλεγγύη μεταξύ τοπικού, περιφερειακού, εθνικού, διεθνούς επιπέδου.

Επίσης σε ένα σύστημα τόσο «μαγικά» πολύπλοκο όσο η τοπική κοινωνία γίνονται παρεμβάσεις που καθορίζουν τις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες. Αυτές οι εξωτερικές επεμβάσεις δεν ενισχύουν την εκδήλωση της τοπικής πρωτοβουλίας, την αποδοχή των διάφορων τοπικών ιδιαιτεροτήτων ούτε και ευνοούν την ανάπτυξη υπευθυνότητας. Έτσι η βούληση για τοπική ανάπτυξη δεν γίνεται αυτόματα μέσα στην τοπική κοινωνία²⁹ αλλά αντίθετα

²⁸ Α. Παπαδασκαλόπουλος, ό.π.

²⁹ Η τοπική κοινωνία ενέχει το «ένστικτο» της αναπτυξιακής προοπτικής.

προέρχεται από μια συνεχή και χρονικά εκτεταμένη διαδικασία , για την ευαισθητοποίηση του κοινωνικού σώματος , η οποία διαδικασία περιλαμβάνει ορισμένες φάσεις αλληλένδετες που καταλήγουν στην ενεργοποίηση και την κοινωνική κινητοποίηση. Με άλλα λόγια η τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία που εξελίσσεται σταδιακά και σε καμία περίπτωση δεν θεσπίζεται.

Η τοπική ανάπτυξη είναι μια συνεχής διαδικασία - και μάλιστα χωρίς τέλος - κατά την οποία η τοπική κοινωνία περνάει μέσα από φάσεις μετασχηματισμού , με κύριο άξονα την βελτίωση και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου σε όλους τους τομείς : οικονομικούς , πολιτικούς , κοινωνικούς , πολιτιστικούς. Αυτό σημαίνει πως κατά τον σχεδιασμό της τοπικής ανάπτυξης δεν είναι αρκετή μια παρέμβαση σε έναν μόνο τομέα της τοπικής κοινωνίας , παραμερίζοντας τους υπόλοιπους. Θα πρέπει να πραγματοποιούνται ταυτόχρονες παρεμβάσεις σε όλους τους τομείς έτσι ώστε να πολλαπλασιάζεται το θετικό αποτέλεσμα των παράλληλων δράσεων στο σύνολο του τόπου ³⁰ και κάθε παρέμβαση να αποτελεί συμπληρωματική ενέργεια κάποιας άλλης παράλληλης ή ευρύτερης δράσης.

B) Διαστάσεις της τοπικής ανάπτυξης .

Συγγέεται ωστόσο η τοπική ανάπτυξη με την αέναη προσπάθεια συσσώρευσης κεφαλαίου και πλούτου. Είναι ένας όρος που παραπέμπει στην ευμάρεια , την τεχνική πρόοδο , την κοινωνική τάξη. Ισοδυναμεί με το απόλυτο καλό και συνδέεται με τις υλικές ανέσεις

ενός μικρού μέρους του ανθρώπινου πληθυσμού.³¹ Περιορίστηκε στις εκφάνσεις της που μπορούν να ποσοτικοποιηθούν.

Τίθεται εδώ το εξής ερώτημα : Είναι δυνατόν η τοπική ανάπτυξη να στοχεύει μόνο στην αύξηση της υλικής ευημερίας των πολιτών και ως εκ τούτου να έχει αντίκρισμα μόνο σε όρους κέρδους και οικονομίας ; Κατ' αρχήν μια τέτοια διάσταση της τοπικής ανάπτυξης, προσανατολισμένη μόνο προς την συνεχή επέκταση και την υλική κατανάλωση , δεν είναι ούτε βιώσιμη ούτε επεκτάσιμη επ' αόριστον.³² Άρα στρεφόμαστε σε μια μορφή αιεφόρου ανάπτυξης που από την μια πλευρά επιτρέπει την βελτίωση του επιπέδου ζωής και από την άλλη διαφυλάσσει τις συνθήκες διαβίωσης της γενιάς που θα ακολουθήσει.

Η τοπική ανάπτυξη δεν αναφέρεται μόνο στην οικονομική μεγέθυνση και δεν εννοείται μόνο ως οικονομική τοπική ανάπτυξη που εκφράζεται με οικονομικές ή τεχνο-οικονομικές μεταβολές . η έννοια της ανάπτυξης είναι ποιοτική και όχι ποσοτική.³³ Εννοείται ευρύτερα ως κοινωνική , οικονομική , πολιτιστική , πολιτική τοπική ανάπτυξη , η οποία στηρίζεται κατά κύριο λόγο στο ενδογενές ανθρώπινο δυναμικό και στους τοπικούς πόρους.³⁴ Επιδιώκεται έτσι μια πολιτική αναβάθμιση των σχέσεων τοπικής κοινωνίας και κράτους και μια αναβάθμιση των λειτουργιών στο εσωτερικό της τοπικής κοινωνίας.

³⁰ Λ. Παλακωνσταντινίδης , Αγροτουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη , εφ. Αυτοδιοικητικός Τύπος , ΤΕΔΚ Ν. Μεσσηνίας , Καλαμάτα Μάρτιος 2002 , σελ.10. Επίσης βλ. Λ. Παλακωνσταντινίδης , Ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία , Αθήνα 1998 , σελ. 256-257.

³¹ Σ. Μάππα , Οι όροι του προβλήματος , στο Τοπική Ανάπτυξη : Ουτοπία ή Πρόκληση ; , ΕΕΤΑΑ.

³² Ο.π.

³³ Γ. Βλάχος , Τοπικά Αυτοδιοίκηση & κοινωνική ανάπτυξη , στο περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης , τεύχος 1 , ΚΕΔΚΕ , Αθήνα 1999 , σελ. 58.

³⁴ Γ. Δαουτόπουλος , Η συμβολή της κοινοτικής – τοπικής ανάπτυξης στην ευημερία της ελληνικής υπαίθρου , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση , τεύχος 1-2 , Αθήνα 1995 , σελ. 45.

Το πρότυπο λοιπόν της τοπικής ανάπτυξης που την εμφανίζει μόνο με οικονομικό περιεχόμενο θεωρείται ξεπερασμένο και δεν ανταποκρίνεται στην επίλυση των σημερινών πολύπλοκων προβλημάτων.³⁵ Για την επίτευξη της κοινωνικής ευημερίας και την εξασφάλιση της ποιότητας ζωής των πολιτών διαμορφώνεται μια νέα αντίληψη που αντιμετωπίζει την τοπική ανάπτυξη ως μια σύνθετη και ολοκληρωμένη διαδικασία , με περιεχόμενο όχι μόνο οικονομικό αλλά και κοινωνικό , δηλαδή είναι μια προγραμματισμένη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη.³⁶

Ολοκληρωμένη ανάπτυξη σημαίνει να είναι σφαιρική , πολυτομεακή και τροφοδοτούμενη από τις αλληλεπιδράσεις που είναι η βάση της εξέλιξης κάθε συστήματος.³⁷ Η συνολική κινητοποίηση για την τοπική ανάπτυξη επιζητεί τον καθορισμό ολοκληρωμένης πολιτικής σε όλους τους τομείς και όχι μια απλή τμηματική και ασύνδετη παρέμβαση.

Το επόμενο ερώτημα είναι : Πώς θα ξεκινήσει η διαδικασία τοπικής ανάπτυξης και από ποιους ;

Η ιστορία έδειξε πως όταν η ανάπτυξη του τοπικού χώρου προγραμματίστηκε από την κεντρική διοίκηση δεν είχε πάντοτε τα επιθυμητά θετικά αποτελέσματα. *«Η εναπόθεση των προβλημάτων ανάπτυξης αποκλειστικά και μόνο στην ευθύνη των ειδικών ή των τεχνοκρατών είναι όχι μόνο αναποτελεσματική αλλά και συχνά*

³⁵ Δ. Χριστοφιλόπουλος , Σχεδιασμός – Πολιτική – Πολιτική – Κράτος και Τοπική Αυτοδιοίκηση , Αθήνα 1989 , σελ. 1.

³⁶ Γ. Δαουτόπουλος , Αειφόρος ανάπτυξη και τοπική κοινωνία , στο περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης , τεύχος 1 , ΚΕΔΚΕ , Αθήνα 1999 , σελ. 87-96.

³⁷ Μ. Allefresde , Σκέψεις για την διαδικασία ολοκλήρωσης στην τοπική ανάπτυξη , 1998. Βλ. για το ίδιο σημ. 30.

επικίνδυνη ». ³⁸ Η τοπική ανάπτυξη προϋποθέτει την στήριξη στην τοπική πραγματικότητα. Προϋποθέτει ότι λαμβάνονται υπόψη οι συγκεκριμένες ανάγκες της περιοχής και δεν εφαρμόζονται ήδη έτοιμες λύσεις. Οι πολιτικές που επιλέγονται έχουν στόχο την στήριξη των τοπικών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων όπως αυτές διαμορφώθηκαν από την συναίνεση της τοπικής κοινωνίας και όχι με την εισβολή οποιουδήποτε “αυθαίρετου” μοντέλου ανάπτυξης. ³⁹ Ο τεχνοκράτης , ο ορθολογιστής , ο “επιστήμονας” της τοπικής ανάπτυξης δεν μπορεί να αναλάβει την αποκλειστική ευθύνη του σχεδιασμού της τοπικής ανάπτυξης γιατί προσεγγίζει την τοπική κοινωνία μόνο με μαθηματικά μοντέλα και αριθμούς. Βρίσκεται έξω από τους πραγματικούς καθημερινούς ρυθμούς της τοπικής κοινωνίας και αυτό που του ανατίθεται να κάνει είναι απλώς η δουλειά του , έτσι ψυχρά και επαγγελματικά με όρους δοσοληψίας.

Οι τοπικές ομάδες ανθρώπων βασίζονται στις δικές τους πρωτοβουλίες και προσπάθειες για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της αναπτυξιακής πορείας. Όσο αισιόδοξες και καλοπροαίρετες κι αν είναι οι προθέσεις του κεντρικού κράτους για ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο , δεν μπορούν να εξισωθούν με την προσπάθεια για ανάπτυξη που πηγάζει από τον ίδιο τον τοπικό πληθυσμό. Κανένας κεντρικός φορέας δεν είναι σε θέση να γνωρίζει καλύτερα και σφαιρικότερα τις ανάγκες και τα προβλήματα του τόπου, τις δυνατότητες και τις υπάρχουσες προοπτικές ανάπτυξης από τον ίδιο τον κάτοικο που ζει σε αυτήν την τοπική πραγματικότητα και ζητά την ικανοποίηση να

³⁸ Γ. Κυριακού , Η επεξεργασία τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων στην Ελλάδα , στο Θέματα Τοπικής και Περιφερειακής ανάπτυξης , σελ. 73-136.

³⁹ Γ. Δαουτόπουλος , Η συμβολή της κοινοτικής – τοπικής ανάπτυξης στην ευημερία της ελληνικής υπαίθρου , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση , τεύχος 1-2 , Αθήνα 1996 , σελ. 46.

ελέγχει το άμεσο περιβάλλον του σε ένα πλαίσιο που μεταβάλλεται ταχύτατα. Χωρίς την ενεργοποίηση των ίδιων των κατοίκων , είτε από συλλογικούς φορείς και σχήματα είτε με καθαρά ιδιωτική πρωτοβουλία, οι οποιεσδήποτε προσπάθειες που κατευθύνονται από το κέντρο δεν επαρκούν. Οι φορείς και οι κάτοικοι του τόπου είναι οι κατ' εξοχήν αρμόδιοι να επιλέξουν το είδος και τους ρυθμούς της ανάπτυξης που επιθυμούν και προτίθενται να στηρίξουν.

Ο πολίτης δεν στέκεται απλώς θεατής των εξελίξεων που αφορούν τον τόπο του , αλλά συμμετέχει ενεργά στον καθορισμό του περιεχομένου της τοπικής ανάπτυξης και στην διαδικασία επίτευξης των στόχων της. Προσδιορίζεται με αυτόν τον τρόπο μια ανάπτυξη που «αφορά όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας εγκαταλείποντας τις μονομέρειες που οδηγούν σε στρεβλώσεις οι οποίες, με τη σειρά τους , βάζουν σε κίνδυνο τη μελλοντική ευημερία ». ⁴⁰

Γ) Το θεσμικό πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης .

Θεωρείται ότι το τοπικό επίπεδο εξασφαλίζεται η ουσιαστική νομιμοποίηση των αποφάσεων (ως συμπληρωματική διαδικασία και όχι ως υποκατάσταση της νομιμοποίησης σε εθνικό επίπεδο) και η ικανοποίηση των βασικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας , επειδή οι τοπικοί θεσμοί έχουν καλύτερη γνώση των τοπικών συνθηκών ενώ οι

⁴⁰ Δ. Σταματόπουλος , Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση , Σημειώσεις για το μάθημα του τμήματος Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Καλαμάτας , σελ. 65.

διαπροσωπικές σχέσεις στην κοινότητα εγγυώνται την πραγματική κοινωνική συμμετοχή των πλουραλιστικών συμφερόντων.⁴¹

Το θέμα της τοπικής ανάπτυξης συνδέεται με το θέμα των κρατικών ρυθμίσεων που είναι απαραίτητες για την συγκρότηση ενός νέου τρόπου ανάπτυξης που βασίζεται στην τοπική κοινωνία.

Η αναβάθμιση των τοπικών πολιτικών και θεσμών μπορεί υπό όρους να κινητοποιήσει παραγωγικούς πόρους οι οποίοι παραμένουν αναξιοποίητοι . Επίσης μπορεί να δραστηριοποιήσει τις κοινωνικές δυνάμεις σε συμμετοχικές διαδικασίες αναδεικνύοντας έτσι σημαντικές διαστάσεις του τοπικού δημόσιου διαλόγου , της διαφάνειας και του κοινωνικού ελέγχου.⁴²

Οι μηχανισμοί στήριξης της τοπικής ανάπτυξης , που συμβάλλουν στη δημιουργία των απαραίτητων ερεθισμάτων έτσι ώστε να αναλάβει η τοπική κοινωνία και οι τοπικοί φορείς πρωτοβουλίες ανάπτυξης είναι οι εξής⁴³:

- Η αποκέντρωση , κατά την οποία μεταφέρονται αρμοδιότητες από το κεντρικό κράτος στο τοπικό. Έτσι ανατίθενται αποφασιστικές αρμοδιότητες για την διεξαγωγή των τοπικών υποθέσεων σε όργανα τοπικά.⁴⁴ Η αποκέντρωση εκτός των άλλων αντικατροπτίζει μια αλλαγή στην οργάνωση των

⁴¹ Π. Γετίμης , Κοινωνικές πολιτικές και τοπικό κράτος , στο Κοινωνικό κράτος και κοινωνική πολιτική : η σύγχρονη προβληματική , Π. Γετίμης – Δ. Γράβαρης (επιμ.) , Θεμέλιο , Αθήνα 1993 , σελ. 98.

⁴² Δ. Σταματόπουλος , ό.π. , σελ. 45.

⁴³ Π. Μαϊστρος . Αποκέντρωση και Τοπική Αυτοδιοίκηση , στο Τοπική Ανάπτυξη : Ουτοπία ή Πρόκληση; , ΕΕΤΑΑ , σελ. 88.

⁴⁴ Γ. Γεωργίου , Η έννοια του «τοπικού» και η αποτύπωσή της στη Λευκή Βίβλο για την Ανάπτυξη , Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση , τεύχος 3 , Αθήνα 1996.

τοπικών κοινωνιών που καλούνται να αντιμετωπίσουν την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των κοινωνικών και οικονομικών φαινομένων καθώς και των νομοθετικών ή κανονιστικών πλαισίων.⁴⁵

- Η ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης , η οποία γίνεται με την θεσμική κατοχύρωση και την ανάθεση διαχείρισης των τοπικών ζητημάτων σε αιρετά όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και πέραν των άλλων κατά κάποιον τρόπο διαπαιδαγωγεί τους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στη διαχείριση θεμάτων που τους αφορούν άμεσα καθώς τους φέρνει πιο κοντά στα τοπικά προβλήματα και στην αναζήτηση της λύσης τους.⁴⁶
- Ο δημοκρατικός προγραμματισμός με τον οποίο ενεργοποιούνται όλοι οι τοπικοί φορείς και γίνεται προσπάθεια ένταξης του τοπικού πληθυσμού στη διαδικασία του προγραμματισμού.

Η αποκέντρωση , η ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ο δημοκρατικός προγραμματισμός συνδέονται με τους οικονομικούς και τους κοινωνικούς όρους της ανάπτυξης.

Η τοπική ανάπτυξη ως διαδικασία με αφετηρία και ταυτόχρονα υποκειμενικό και αντικειμενικό στόχο τον άνθρωπο , ολοκληρώνεται με την συμμετοχή των τοπικών φορέων στον προγραμματισμό της.⁴⁷

⁴⁵ Θ. Κόντης , Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση : Κεντρική Διοίκηση – Αποκέντρωση – Τοπική Αυτοδιοίκηση , Σύγχρονη Εκδοτική , Αθήνα.

⁴⁶ Δ. Σταματόπουλος , ό.π. , σελ. 92.

⁴⁷ Βλ. για περισσότερα Σ. Μπαμπάς , Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως θεσμός κοινωνικός , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση , τεύχος 2 , Αθήνα 1992 , σελ. 11.

Δ) Τοπική Αυτοδιοίκηση και τοπική ανάπτυξη.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ένας θεμελιώδης θεσμός της τοπικής κοινωνίας. Δεν είναι ένας διοικητικός μηχανισμός τοπικής σημασίας. Είναι κάτι παραπάνω. Είναι ένας ζωντανός διοικητικός και πολιτικός θεσμός , που θεμελιώνεται στη λαϊκή κυριαρχία και ταυτόχρονα βρίσκεται πιο κοντά στον πολίτη και τη ζωή του.⁴⁸ Χρειάζεται η κριτική τοποθέτηση και ίσως η εκτίμηση για ανατροπή της άποψης που αντιλαμβάνεται το τοπικό κράτος ως φορέα – μεσάζοντα – πράκτορα του κεντρικού κράτους.⁴⁹ Αυτή η άποψη θέλει το τοπικό κράτος να εκπληρώνει τις λειτουργίες που του ανατίθενται από το κεντρικό κράτος με βάση το κριτήριο συσσώρευσης κεφαλαίου.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως βασικός κρίκος στην αναπτυξιακή διαδικασία⁵⁰, η οποία αφορά το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων και λειτουργιών , τοποθετεί στο κέντρο τον άνθρωπο και τις ανάγκες τους , βασίζεται στις ανθρώπινες κυρίως δυνάμεις της κοινωνίας , και αξιοποιεί την γνώση και την επιστήμη για τους αναπτυξιακούς στόχους χωρίς να υποτάσσεται στις τεχνοκρατικές τους εκδοχές.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αντιπροσωπεύει την τοπική κοινωνία και είναι ο πολιτικός εκφραστής της τοπικής δυναμικής.⁵¹ Είναι ο φορέας προγραμματισμού και υλοποίησης της τοπικής ανάπτυξης ως η πιο αρμόδια πολιτική βαθμίδα.

⁴⁸ Π. Γετίμης , Κ. Ψυχοπαίδης , Ρυθμίσεις τοπικών προβλημάτων , IMM 1997 , σελ. 27-32.

⁴⁹ Αυτό γίνεται τουλάχιστον στο βαθμό που ως τοπική ανάπτυξη δεν νοούνται οι τεχνοκρατικές ασκήσεις και χειρισμοί που οδηγούν στην ευημερία των αριθμών και των διαγραμμάτων και συγχρόνως στην υποβάθμιση και εξαθλίωση των ανθρώπων.

⁵⁰ Π. Μαΐστρος , ό.π. , σελ. 119.

⁵¹ Δ. Σταματόπουλος , ό.π. , σελ. 154.

Η τοπική δημοκρατία ανυψώνεται με την ενεργό ανάληψη εκ μέρους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των λειτουργιών εκείνων που συνδέονται με την προώθηση της τοπικής κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.⁵² Αναβαθμίζεται ουσιαστικά ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όταν ενισχύονται οι οικονομικές της πρωτοβουλίες , όταν διευρύνεται ο ρόλος της και όταν ενδυναμώνεται η συμμετοχή της σε δράσεις για την αντιμετώπιση των τοπικών προβλημάτων.⁵³

Ε) «Τοπική» ή «Ενδογενής» ή «Εναλλακτική» ανάπτυξη.

Όροι όπως «τοπική» , «ενδογενής» , «αυτόκεντρη» , «αποκεντρωμένη» , «εναλλακτική» , «αυτοφυής» , «αυτοδύναμη» προσδιορίζουν την ανάπτυξη και κινούνται σχεδόν στο ίδιο εννοιολογικό πλαίσιο.

Χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν την ανάπτυξη που «στηρίζεται στην κινητοποίηση και τη συστηματική αξιοποίηση όλων των τοπικών διαθεσιμοτήτων, που ενθαρρύνει την τοπική πρωτοβουλία και την καινοτομία σε ομάδες που προτίθενται να καταστούν ενεργοί πρωταγωνιστές και βασικοί μοχλοί της δικής τους τοπικής ανάπτυξης».⁵⁴

⁵² Δ. Σταματόπουλος , ό.π. , σελ. 97.

⁵³ Ό.π.

⁵⁴ Μ. Allefresde , Χρηματοδότηση και κατάρτιση : δυο συστατικά μέσα για την ανάπτυξη τοπικών πρωτοβουλιών στον μεσογειακό χώρο , στο Τοπική Ανάπτυξη : Ουτοπία ή Πρόσκληση ; , ΕΕΤΑΑ , σελ. 163.

Η ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη πηγάζει από το εσωτερικό της ίδιας της τοπικής κοινωνίας μεταξύ των διάφορων ανθρώπινων και φυσικών στοιχείων της. Υλοποιείται μέσα από την σύμπραξη και αλληλεπίδραση συγχρόνως οικονομικών , πολιτικών , κοινωνικών , πολιτισμικών , πνευματικών , φυσικών παραγόντων. Είναι μια οργανωμένη διαδικασία στην οποία παίζουν ρόλο , πέρα από τους φυσικούς πόρους και το κεφάλαιο , οι θεσμοί , οι οργανισμοί (δημόσιοι , δημοτικοί , κοινοτικοί , ιδιωτικού δικαίου) , οι φορείς της τοπικής κοινωνίας (συνδικάτα , επιμελητήρια , συνεταιρισμοί) , οι τοπικοί παράγοντες , η τοπική πρωτοβουλία , οι τοπικές επιχειρήσεις , η ανθρώπινη αναζήτηση στον τομέα του πολιτισμού , η ποιότητα της επικοινωνίας των ατόμων.

Στην τοπική κλίμακα για να ολοκληρωθεί η ανάπτυξη, σχεδιάζεται μια ειδική στρατηγική εντοπισμού και ενεργοποίησης όλων των τοπικών ανθρώπινων πόρων υποκινώντας στο μέγιστο δυνατό σημείο την ατομική πρωτοβουλία και την συλλογική συμμετοχή.

Απορρέει πως η τοπική ανάπτυξη :

- δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα εξωγενών ως προς την τοπική κοινωνική δυναμική παρεμβάσεων , όπως για παράδειγμα οι κρατικές παρεμβάσεις.⁵⁵
- «δεν μπορεί να νοηθεί ως αυτοτελής αναπτυξιακή πολιτική αλλά μόνο ως στοιχείο της στρατηγικής της ολοκληρωμένης ανάπτυξης».⁵⁶

⁵⁵ Μ. Στογιαννίδου , ό.π.

⁵⁶ Παπαδασκαλόπουλος , Οικονομική περιφέρεια και αναπτυξιακή στρατηγική, στο Ινστιτούτο περιφερειακής ανάπτυξης , Επιστημονική επετηρίδα , Αθήνα 1992 , σελ. 50.

Η ενδογενής ανάπτυξη συνδέεται με την «από την βάση» ανάπτυξη.⁵⁷ Η «από την βάση» ανάπτυξη είναι η στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με το πρότυπο αυτό αναγνωρίζεται το δικαίωμα των κατοίκων κάθε χωρικής μονάδας να επιλέξουν , να προγραμματίσουν και να προωθήσουν τις μορφές και τους ρυθμούς ανάπτυξης που οι ίδιοι επιθυμούν.⁵⁸ «Από την βάση ανάπτυξη» σημαίνει ότι ο σχεδιασμός , η εφαρμογή και η παρακολούθησή της επιβάλλουν τη συμμετοχή και την ενεργοποίηση των κατοίκων και των τοπικών φορέων. Οι κάτοικοι αναλαμβάνουν την “τοπική ευθύνη” και το δικαίωμα να προτείνουν και στη συνέχεια οι “ειδικοί” μετατρέπουν τις προτάσεις σε συγκεκριμένο αναπτυξιακό στρατηγικό σχέδιο.⁵⁹ Η ενδογενής τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία που ξεκινάει από την βάση. Από τους απλούς πολίτες που κάποια στιγμή αντιλαμβάνονται ότι πρέπει να παρέμβουν αποφασιστικά για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και για τον καθορισμό του δικού τους μέλλοντος , ότι είναι πιο αποτελεσματικοί από την όποια δημόσια διοίκηση. Η γενικότερη επιδίωξη της ενδογενούς ανάπτυξης αντικατροπίζεται στη συμμετοχή , ενεργοποίηση και πρωτοβουλία της τοπικής κοινωνίας και των τοπικών φορέων.

⁵⁷ Το ακριβώς αντίθετο μοντέλο ανάπτυξης είναι η «από την κορυφή» ή «εκ των άνω» ανάπτυξη. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης όπου και όταν εφαρμόστηκε αποδείχθηκε πως προκάλεσε μια σειρά από φαινόμενα με έντονα αρνητικές παρενέργειες των οποίων ο σωρευτικός χαρακτήρας δημιούργησε εκρηκτικά προβλήματα. Οι συγκεντρωτικές μορφές διοίκησης που αντιστοιχούσαν σε αυτό το μοντέλο έχασαν την προωθητική τους δύναμη και τότε στράφηκε το ενδιαφέρον στην αναζήτηση και στην υιοθέτηση μιας άλλης μορφής στρατηγικής που να στηρίζεται στην κοινωνική συμμετοχή και στην αποκέντρωση. Για περισσότερα βλέπε : Α. Παπαδασκαλόπουλος , Τοπική Ανάπτυξη και Διακοινοτική συνεργασία (στην ενότητα :Τοπική ανάπτυξη και ανάπτυξη από την βάση), στο Θέματα Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης , σελ. 199. Επίσης βλέπε: Μ.Εvangelinides – Arachovitou , «Some theoretical aspects concerning Local Development policies in Greece», (στις ενότητες Development from above paradigm και Development from below paradigm), στο Ν. Konsolas , Local development , Regional Development Institute , Hellenic Agency for Local Development and Local Government , Athens 1990 , σελ. 61-71.

⁵⁸ Α. Παπαδασκαλόπουλος , Οικονομική Περιφέρεια και Αναπτυξιακή Στρατηγική , στο Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης , Επιστημονική Επετηρίδα , Αθήνα 1992 , σελ. 50.

Η ενδογενής τοπική ανάπτυξη ⁶⁰ αποτελεί την σύγχρονη αντίληψη της ανθρωποκεντρικής θεωρίας για την τοπική ανάπτυξη. Βασική προϋπόθεση επιτυχίας της οποίας προσπάθειας είναι η αυτοπεποίθηση της ηγετικής ομάδας ⁶¹ μιας τοπικής κοινωνίας που μπορεί να παρέμβει και να αλλάξει θετικά τις εξελίξεις στον χώρο της. Γι' αυτό αρχικά απαιτείται η ενασχόληση με το ανθρώπινο δυναμικό της τοπικής κοινωνίας.

Η ενδογενής ανάπτυξη αποκτά μια πιο ουσιαστική έκφραση όταν συνδέεται με την προώθηση της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων και όχι όταν επιχειρείται να συνδεθεί με τους μηχανισμούς της αγοράς.⁶²

Η διαμόρφωση και εξειδίκευση τοπικών πολιτικών είναι απαραίτητος όρος για την ενδογενή και τοπική ανάπτυξη αφού αποτελούν συστατικό στοιχείο συγκρότησης της αναπτυξιακής διαδικασίας.⁶³

Οι τοπικές πολιτικές κινητοποιούν τις δυνάμεις της τοπικής κοινωνίας που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη.⁶⁴

⁵⁹ Λ. Παπακωνσταντινίδης, Στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης, ό.π., μέρος Β', σελ. 51.

⁶⁰ Η ενδογενής ανάπτυξη περιλαμβάνει : 1) την αποδοχή – συγκατάθεση, 2) την ευαισθητοποίηση και 3) την ενεργό συμμετοχή του πληθυσμού στον τοπικό σχεδιασμό.

⁶¹ Αν μπορούμε να την αποκαλούμε έτσι.

⁶² Λ. Παπακωνσταντινίδης, Στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης, ό.π., σελ. 41.

⁶³ Δ. Σταματόπουλος, ό.π., σελ. 61.

⁶⁴ Ό.π.

Κεφάλαιο 3

Ευαισθητοποιημένη Τοπική Κοινωνία.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας επιχειρήθηκε μια προσπάθεια για ανάλυση των στοιχείων που συνθέτουν την τοπική κοινωνία. Εδώ , προχωρώντας ένα βήμα πιο πέρα , φτάνουμε στην έννοια της «ευαισθητοποιημένης» πλέον τοπικής κοινωνίας , και γίνεται αυτή η επιλογή της τοπικής κοινωνίας γιατί *«οι επικοινωνιακές σχέσεις εκεί είναι ακόμα πιο ανθρώπινες , πιο βιολογικές , πιο φυσιοκεντρικές »*.⁶⁵

Παρατηρείται πως ολοένα και πιο συχνά χρησιμοποιείται η φράση «ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία» και αυτό σημαίνει πως μάλλον υπάρχει ο «κατάλληλος χώρος» για αυτήν. Ως έννοια ίσως να φαίνεται και να ακούγεται απλή αλλά ακριβώς σε αυτήν την απλότητα και την φυσικότητά της κρύβεται το ουσιαστικό νόημά της. Απαιτείται για το λόγο αυτό μια κάποια εμβάθυνση για να αποδοθεί με σαφήνεια και να καταστεί πλήρως κατανοητή η σημασία της.

Αναφερόμαστε λοιπόν στην ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία αλλά αυτή καθ' εαυτή δεν είναι κάτι το αυθύπαρκτο ούτε μια αφηρημένη έννοια. Δεν είναι κάτι το απρόσωπο ή το ανεξάρτητο από τα στοιχεία που την απαρτίζουν. Για να υπάρξει πρέπει πρώτα να υπάρχουν οι πολίτες και μάλιστα οι «ευαισθητοποιημένοι» πολίτες. Αυτοί αποτελούν τη βάση και το κύριο περιεχόμενο της κοινωνίας αυτής.

Τι σημαίνει όμως «ευαισθητοποιημένος» ή «ενεργοποιημένος» πολίτης ; Ποιος είναι ο ορισμός που δίνεται σ' αυτόν ; Πώς διακρίνεται ο «ευαισθητοποιημένος» πολίτης ; Ερωτήματα σαν κι αυτά δίνουν το ερέθισμα για να αναλυθούν τα «συστατικά» στοιχεία που δομούν την προσωπικότητα και την κοινωνική εικόνα του ευαισθητοποιημένου πολίτη.

A) Στάδια ευαισθητοποίησης – ολοκλήρωσης.

Ο κάθε άνθρωπος βιώνει το κοινωνικό «γίγνεσθαι» μέσα από καθαρά προσωπικές διεργασίες. Η συμπεριφορά του και οι απόψεις που εκφράζει εξαρτώνται από τις δομές μέσα στις οποίες είναι ενσωματωμένος.⁶⁶ «*Η θέση του στην κοινωνία και η συνειδητή ή υποσυνείδητη κοσμοθεωρητική του αντίληψη προσδιορίζουν την ατομική του στάση και το βαθμό ένταξής του στο φυσικό και στο κοινωνικό περιβάλλον...*».⁶⁷ Έτσι επέρχεται μια «ολοκλήρωση» (σε ατομικό επίπεδο) για τον άνθρωπο που ως κατεξοχήν κοινωνικό ον αυτή η «ολοκλήρωση» είναι ατελής έξω από την ανθρώπινη κοινωνία.⁶⁸

Η ευαισθητοποίηση είναι μια εσωτερική διεργασία κατά την οποία ο πολίτης συνειδητοποιεί κατ' αρχήν ότι ανήκει σε μια ομάδα. Ο

⁶⁵ Λ. Παπακωνσταντινίδης, Ευαισθητοποιημένη Τοπική Κοινωνία, σελ. 200.

⁶⁶ Λ. Μαράτου – Αλιπράντη, Β. Πατλιάκου, Α. Χατζηγιάννη, Κοινωνικά δίκτυα στον αστικό χώρο : Κοινωνικότητα, αλληλοβοήθεια, εργασία, στο περ. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τεύχος 88, 1995, σελ. 172.

⁶⁷ Π. Μαΐστρος, Οι αναπτυξιακοί θεσμοί της Αυτοδιοίκησης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2000, σελ. 94.

⁶⁸ Όταν επιδιώκεται η «ολοκλήρωση» του ανθρώπου στο πιο χαμηλό κάθε φορά επίπεδο του κοινωνικού χώρου, πραγματοποιείται μια διαδικασία «διαδοχικής ολοκλήρωσης» που ξεκινά από το ατομικό επίπεδο και περνά διαδοχικά όσα ανώτερα επίπεδα είναι δυνατόν. Βλ. Π. Μαΐστρος, ό.π., σελ. 70.

καθένας νιώθει την ανάγκη να είναι μέρος μιας ευρύτερης κοινωνικής ομάδας , μικρής ή μεγάλης. Αυτή η αίσθηση του ότι κάπου ανήκει δρα προσδιοριστικά στην απόκτηση μιας ιδιαίτερης συλλογικότητας μεταξύ των μελών της τοπικής κοινωνίας. Είναι μια ενδιάμεση διαδικασία όπου ο καθένας αποδεικνύει την ικανότητά του σε κάτι ⁶⁹, έχοντας την αίσθηση της χρησιμότητας. Ο ενεργός πολίτης είναι αυτός που έχει συνειδητοποιήσει τι είναι «καλό» και τι «κακό» για τον τόπο του (ουτοπιστική κατάσταση), έχει ενεργή ανάμειξη στα δρώμενα και λειτουργεί μέσα στην τοπική κοινωνία έστω κι αν δεν έχει κάποιον τίτλο-αξίωμα (εξουσία διοίκησης).

Η πρώτη ομάδα που συνενώνει τα άτομα είναι χωρίς καμία αμφιβολία η οικογένεια. Η οικογένεια είναι ο πιο άμεσος και πιο αναγκαίος κοινωνικός τόπος στους κύκλους της οποίας πραγματοποιείται η κοινωνικοποίηση του ατόμου. ⁷⁰ Αυτή δημιουργεί το αρχικό δέσιμο και μέσα σε αυτήν διδάσκονται τα μέλη την αρμονική συμβίωση , τον αλληλοσεβασμό , την αυτογνωσία. Μέσα στην οικογένεια πραγματοποιείται η πρώτη επαφή με τις αξίες της αγάπης , του σεβασμού , της ελευθερίας , του μέτρου , της ζωής. Η οικογένεια επηρεάζει με ηθικούς και θρησκευτικούς κώδικες τα μέλη της , τα εφοδιάζει με θεμελιώδεις αξίες και τα εμποτίζει με δόσεις ιδανικών – στοιχεία απαραίτητα για τη διαμόρφωση της κοινωνικής φύσης τους. Δεν δημιουργεί η ίδια αυτές τις αξίες που μεταδίδει. Δεν είναι ο εμπνευστής τους αλλά ο φορέας.⁷¹

⁶⁹ Λ. Παπακωνσταντινίδης , Ευαισθητοποιημένη Τοπική Κοινωνία , σελ. 113 , 158.

⁷⁰ Βλ. Κ. Τσουκαλάς , Κράτος , κοινωνία , εργασία στην μεταπολεμική Ελλάδα , Θεμέλιο.

⁷¹ Οι αξίες σχηματίζονται μέσα από την θρησκεία , το έθνος , την κάστα ή την κοινωνική τάξη. Βλ. Τ. Bottomore , Κοινωνιολογία , Δ. Τσαούσης (επιμ.) , Gutenberg , Αθήνα 1993 , σελ.

Στα πλαίσια της οικογένειας είναι δυνατή μια κοινωνικο-οικονομική ολοκλήρωση , που επιτυγχάνεται μέσα από την ιεραρχική δομή της οικογένειας και μέσα από την ισορροπημένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του κάθε μέλους της. Η οικογένεια συμβάλλει στην απόκτηση αλτρουιστικής συμπεριφοράς από τα μέλη της εφόσον στο οικογενειακό περιβάλλον κυριαρχούν η στοργή , η αγάπη , η αποδοχή , η ευκαιρία έκφρασης απόψεων και συναισθημάτων.⁷²

Υποστηρίζεται πως ο θεσμός της οικογένειας δρα και ως μηχανισμός άσκησης κοινωνικού ελέγχου ⁷³ κυρίως προς τα ανήλικα μέλη. Στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας μπορούμε να διακρίνουμε πως αυτός ο κοινωνικός έλεγχος εφαρμόζεται για να προληφθεί η πρόκληση κακού σε άλλους ως αποτέλεσμα απρεπούς συμπεριφοράς , δηλαδή γίνεται για λόγους αυτοπροστασίας.⁷⁴ Ο κοινωνικός έλεγχος δεν λειτουργεί μόνο ως διαδικασία εξασφάλισης της συμμόρφωσης αλλά και ως αυτοτελής μηχανισμός κοινωνικοποίησης. Έχει έντονα διαπλαστικό χαρακτήρα γιατί με την προτροπή ή την αποτροπή που εκφράζει σε κάθε εφαρμογή του , διαμορφώνει και επιβάλλει κοινωνικά πλαίσια συμπεριφοράς.⁷⁵

⁷² Ε. Παπούλια , Η επίδραση της κοινωνικής τάξης στον αλτρουισμό και στις αξίες Ελλήνων εφήβων , στο περ. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών , τεύχος 103 , 2000 , σελ. 107-129. Επίσης όπως επισημαίνει , στο ίδιο : Οι νέοι κατηγορούνται ... για περιφρόνηση των ηθικών αξιών , για αδιαφορία προς τον συνάνθρωπο , για επιδίωξη αποκλειστικά προσωπικών στόχων , για το κνήγι της ηδονής και του εύκολου κέρδους , για αποφυγή δεσμεύσεων και για παραμέληση των υποχρεώσεών τους. Παρατηρείται ωστόσο πως ο αλτρουισμός (ως αυτόβουλη δραστηριότητα που αναλαμβάνεται με σκοπό το όφελος του άλλου , χωρίς όμως την προσδοκία υλικής ή κοινωνικής αμοιβής) , εκδηλώνεται στη συμπεριφορά των νέων.

⁷³ Κοινωνικός έλεγχος είναι ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνία απειλεί ή επιβραβεύει , για να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση των μελών της προς τους κανόνες και τα στοιχεία που τους μετάδωσε μέσα από την διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Βλ. Δ. Τσαούσης , Η κοινωνία μας : οργάνωση , λειτουργία , δυναμική , Gutenberg , Αθήνα 1997 , σελ. 27.

⁷⁴ Βλέπε αναλυτικά : Ι. Τσίγκανου , Η οικογένεια ως μηχανισμός άσκησης κοινωνικού ελέγχου στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία , στο περ. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών , τεύχος 98-99 , 1999 , σελ. 121-136.

⁷⁵ Δ. Τσαούσης , ό.π. , σελ. 212.

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαία η παρεμβολή μιας σύντομης αλλά χρηστικής παρένθεσης. Μιλώντας για αξίες πρέπει να καταστεί σαφές ότι δεν είναι βέβαιη ούτε και αυτονόητη η αναγνώριση αυτών των αξιών από όλες τις τοπικές κοινωνίες στον ίδιο βαθμό. Στην εποχή που διανύουμε όλα όσα περικλείουν τη ζωή διέρχονται κρίση. Παρατηρείται *«επιτάχυνση του ρυθμού της ανθρώπινης ζωής , αλλοίωση των ανθρώπινων σχέσεων , αναγκαστική αποδοχή του τυχαίου , του εφήμερου , της κοινωνίας της μιας χρήσης , έξαρση του ατομικισμού σε έναν άκρως ανταγωνιστικό περίγυρο , απουσία ανθρώπινης επικοινωνίας»*.⁷⁶ Οι αξίες συμβάλλουν στον προσδιορισμό του τοπικού στίγματος και δίνουν μια ξεχωριστή απόχρωση στην εικόνα της τοπικής κοινωνίας για την οπτική γωνία αυτών που βρίσκονται “έξω” από αυτήν. Έτσι λοιπόν σε ένα κλονισμένο , κατά πολλές έννοιες , περιβάλλον η ενσωμάτωση αξιών και ιδανικών εξαρτάται από την ένταση με την οποία το σύστημα αξιών επιδρά στον καθορισμό των κοινωνικών προτύπων και επηρεάζει τα κοινωνικά υποκείμενα κατά την διαδικασία ενσωμάτωσης στοιχείων κοινωνικοποίησης.

Μετά την οικογένεια , το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (σχολείο, κοινωνικές συναναστροφές , επαγγελματικός χώρος) με τις κοινές αντιλήψεις και επιδιώξεις , διαμορφώνει τη συμπεριφορά και τις κοινωνικές επιλογές του ατόμου , μέσα από την καθημερινή επικοινωνία και την κοινή δράση των μελών της.

Σε αυτό το επίπεδο δημιουργείται ένας ιστός κοινωνικών σχέσεων. Αναπτύσσονται κοινωνικοί δεσμοί ανάμεσα στις διαφορετικές οικογένειες και στις μικρές κοινωνικές ομάδες , οι οποίες συχνά

⁷⁶ Λ. Παπακωνσταντινίδης ,ό.π. , σελ. 113.

εμφανίζουν διαφορετικά και ίσως και αντικρουόμενα σε μερικές περιπτώσεις συμφέροντα , αλλά αυτό δρα ως ενοποιητικό στοιχείο.⁷⁷ Επέρχεται μέσα από αυτήν τη διαδικασία ένα μέτρο κοινωνικής «ολοκλήρωσης» και ένας βαθμός πολιτικής «ολοκλήρωσης» μέσα από την συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο και στην συνολική προσπάθεια για επίλυση των προβλημάτων.

Ένας υψηλότερος βαθμός «ολοκλήρωσης» είναι δυνατός στο επίπεδο μιας κοινότητας ή ενός δήμου. Η ανθρωπογεωγραφική ενότητα των δύο παραπάνω σχημάτων πληρεί τις προϋποθέσεις για την απελευθέρωση και ενεργοποίηση των κοινωνικών δυνάμεων με στόχο την δημιουργία αυτοδύναμων πυρήνων κοινωνικής , οικονομικής , πολιτιστικής δραστηριότητας.

Σε μια τοπική κοινωνία όπου οι αξίες που αναφέρθηκαν παραπάνω έχουν κυρίαρχη θέση στο κοινωνικό οικοδόμημα δεν μπορεί παρά τα μέλη της να τις αποδέχονται και να τις εφαρμόζουν. Δημιουργείται έτσι ένα κλίμα όπου όλοι θέλουν να συνεργαστούν , να προωθήσουν το κοινό καλό και να ενεργοποιηθούν για την τοπική ανάπτυξη. Ο καθένας ατομικά αυτοπροσδιορίζεται και όλοι μαζί επιλέγουν την καταλληλότερη αναπτυξιακή οδό.

B) Ο ευαισθητοποιημένος πολίτης.

Υπάρχει μια ζωντανή συνείδηση σε όλους τους πολίτες. Ο κάθε ένας γίνεται φορέας και αναμεταδότης του μηνύματος συνεργασίας

⁷⁷ Τα κοινά προβλήματα και οι συγκρούσεις στο άμεσο μικροπεριβάλλον της τοπικής κοινωνίας δρουν ως συνδετικοί κρίκοι. Η σύγκρουση εξάλλου είναι στοιχείο της λειτουργικότητας και της συνοχής

προς τις διάφορες κοινωνικές ομάδες και προσδίδει το ατομικό του σθένος σε αυτή την προσπάθεια μεταφοράς του μηνύματος. Οι υπόλοιποι δέχονται το μήνυμα και μπορούν και αυτοί με τη σειρά τους να αντιδράσουν. Οι ενεργοί πολίτες κάνουν κτήμα τους τις αξίες που περικλείει η τοπική τους κοινωνία. Υπερβαίνουν το «εγώ» τους για να υπάρξει το «εμείς», το «όλοι εμείς» και το να «ζούμε καλά όλοι εμείς».

Ο κάθε μεμονωμένος ενεργός πολίτης δεν είναι παντοδύναμος ούτε και δύναται να στηρίξει μόνος του την όλη αναπτυξιακή διαδικασία. Όμως ο καθένας μπορεί να κάνει αυτό το «κάτι» για το οποίο έχει την ιδιαίτερη ικανότητα. «Ο καθένας είναι απέραντα ικανός σε κάτι τουλάχιστον»⁷⁸, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Δρ. Λ. Παπακωνσταντινίδης και πρέπει να υπάρξουν οι κατάλληλες συνθήκες για να το ανακαλύψει, για να βρει τι είναι αυτό που τον κάνει ξεχωριστό και να μπορεί να το εκμεταλλευτεί και να το προσφέρει για το καλό του συνόλου. Όταν αξιοποιούνται οι ικανότητες του κάθε πολίτη τότε το παραγόμενο αποτέλεσμα είναι εξαιρετικά ικανοποιητικό. Η τοπική κοινωνία είναι ο χώρος όπου ο κάθε πολίτης⁷⁹ έχει το δικό του «χώρο» να αναπτύξει τις ικανότητές του.

Η ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία είναι μια κοινωνία ανθρώπων που συνειδητοποιούν πως για να επιβιώσουν μέσα στο

της τοπικής κοινωνίας. Βλ. κεφ.1 Τοπική κοινωνία.

⁷⁸ Λ. Παπακωνσταντινίδης, ό.π., σελ. 89.

⁷⁹ Σύμφωνα με τον Τ. Η. Marshall η κάθε κοινωνία δημιουργεί ένα πρότυπο για το πώς είναι η εικόνα του ιδανικού πολίτη και αυτή η φανταστική μορφή γίνεται στόχος επίτευξης για τον καθένα που φέρει την ιδιότητα του πολίτη. Η ιδιότητα του πολίτη είναι μια κοινωνική θέση που απονέμεται σε αυτούς που είναι πλήρη μέλη μιας κοινωνίας και περιβάλλεται από ιδανικά, πεποιθήσεις, αξίες, που εδραιώνουν την υπόστασή του στο πλαίσιο του γενικευμένου κοινωνικού χώρου και της δίνουν νόημα. Βλ. σχετικά Τ. Marshall, Τ. Bottomore, Ιδιότητα του πολίτη και κοινωνική τάξη, Ο. Στασινοπούλου (μετ.), Gutenberg, Αθήνα 1995.

μεταλλασόμενο κοινωνικό , οικονομικό , πολιτιστικό , πολιτικό , φυσικό περιβάλλον πρέπει η κοινωνία τους να διατηρήσει κάποια από τα χαρακτηριστικά της , να ενισχύσει τις άμυνές της στις εξωγενείς εισβολές και να προσαρμοστεί στη νέα διαμορφούμενη πραγματικότητα. Καταβάλλει μια προσπάθεια που στηρίζεται από το ομαδικό πνεύμα και από ψυχολογία ομάδας.⁸⁰

Η ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία είναι ένα όραμα , ένα ιδανικό , ένα όριο. Μοιάζει με ουτοπία αυτό το όραμα της ευαισθητοποιημένης τοπικής κοινωνίας καθώς αποτυπώνει μια ιδεατή εικόνα της τοπικής κοινωνίας. Όμως δεν είναι παρά η απλούστευση της διαπλεκόμενης , μονοδιάστατης και διαστρεβλωμένης πραγματικότητας. Μέσα στον ασταθή μακρόχωρο που μας περιβάλλει αντιδρούμε με παθητικότητα και ευθυνοφοβία. Η ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία δείχνει μια διαδικασία που μπορεί να ακολουθηθεί για να οδηγηθεί ο άνθρωπος σε ένα ανώτερο επίπεδο διαβίωσης με σεβασμό απέναντι στη φύση , στους συνανθρώπους και πάνω απ' όλα στον ίδιο του τον εαυτό.

⁸⁰ Και όχι από ψυχολογία μάζας. Βλ. Α. Παπακωνσταντινίδης , Ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία , σελ. 271.

Κεφάλαιο 4

Κέντρα πρόληψης – ΚΕΠΕΨΟ.

A) Τα Κέντρα Πρόληψης .

Τα Κέντρα Πρόληψης αποτελούν μια σύγχρονη πρόταση στην κατεύθυνση της πρόληψης της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών.

Ο Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών το 1995⁸¹, και με απόφαση της διακομματικής επιτροπής της Βουλής, ανέλαβε την πρωτοβουλία για τον σχεδιασμό, την εποπτεία και την υποστήριξη Κέντρων πρωτογενούς Πρόληψης στην πρωτεύουσα κάθε νομού.⁸² Ο ΟΚΑΝΑ ως κύριος υπεύθυνος για τα προγράμματα πρόληψης, εγκρίνει τη σύσταση ή μη των Κέντρων Πρόληψης. Βασικός παράγοντας για την έγκριση αυτή είναι ο σχεδιασμός των προγραμμάτων πρωτογενούς πρόληψης να είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ΟΚΑΝΑ.

Σήμερα λειτουργούν 56 κέντρα σε όλη την Ελλάδα, με τη μορφή αστικών μη κερδοσκοπικών εταιρειών. Πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτήν την προσπάθεια έχει αναλάβει η Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς οι τοπικοί φορείς είναι αυτοί που κατεξοχήν υποστηρίζουν την λειτουργία των Κέντρων Πρόληψης.

Τα Κέντρα Πρόληψης έχουν υψηλές ποιοτικές προδιαγραφές λειτουργίας οι οποίες τέθηκαν εξ' αρχής από τον ΟΚΑΝΑ. Ένα άλλο θετικό στοιχείο είναι η επιμόρφωση των στελεχών από το ΕΠΙΨΥ.

⁸¹ Η πρόληψη στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1993 με την ψήφιση του Νόμου 2161.

⁸² Από πρακτικά ημερίδας της ΚΕΔΚΕ με θέμα : « Η μείωση της ζήτησης των ναρκωτικών και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης : Το παράδειγμα των Κέντρων Πρόληψης », Θεσσαλονίκη, 30-11-2001.

Τα δεδομένα αυτά εξασφαλίζουν υπηρεσίες ποιότητας και διαμορφώνουν ένα πρότυπο λειτουργίας και για άλλες υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής που λειτουργούν , είτε υπό την αιγίδα των ΟΤΑ ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου , είτε υπό την αιγίδα των Δημοτικών Επιχειρήσεων κοινωνικής φροντίδας και κοινωνικής πολιτικής , ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.

Τα Κέντρα Πρόληψης διαφοροποιούνται ως δομές από τα προγράμματα θεραπείας και προστατεύουν την υπόθεση της πρόληψης από τον κίνδυνο να παραμεληθεί και να αποτελέσει δευτερεύουσα υπηρεσία και προτεραιότητα. Εποπτεύονται από επιστημονικούς φορείς όπως ο ΟΚΑΝΑ και το ΕΠΨΥ. Στελεχώνονται από εξειδικευμένα επιστημονικά στελέχη ψυχικής υγείας και βρίσκονται σε διαρκή ενημέρωση και τεκμηρίωση μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια που οργανώνει ο ΟΚΑΝΑ με φορείς όπως το ΚΕΘΕΑ και μέσα από μια συνεχή ροή πληροφόρησης από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά και την Τοξικομανία.⁸³

Το ωράριο λειτουργίας των Κέντρων Πρόληψης είναι ευέλικτο και προσαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες των προγραμμάτων και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας .⁸⁴

Τα Κέντρα Πρόληψης κατοχυρώνονται ως αναπόσπαστο τμήμα της τοπικής κοινωνίας και των κοινωνικών υπηρεσιών που παρέχονται σε τοπικό επίπεδο.⁸⁵

⁸³ Ο.π. , σελ. 41.

⁸⁴ Ο.π. , σελ. 42.

Απευθύνονται σε πολλές και διαφορετικές ομάδες ανθρώπων : σε γονείς , μαθητές , εκπαιδευτικούς , στρατευμένους , εργαζομένους , συσπειρώνοντάς τους στον κοινό αγώνα. Επιπρόσθετα δίνουν ένα πλαίσιο κοινωνικής δραστηριοποίησης και εθελοντικής προσφοράς με σκοπό το γενικό καλό. Δίνουν τη δυνατότητα στους εκπροσώπους φορέων , γονείς και αιρετούς , να έρθουν σε διάλογο και ουσιαστική επικοινωνία με τους νέους ανθρώπους πάνω σε όλα τα θέματα που αφορούν τη νέα γενιά. Πολλές από τις δράσεις των Κέντρων Πρόληψης έρχονται να συμπληρώσουν κενά και ελλείψεις δομών της ήδη εφαρμοζόμενης κοινωνικής πολιτικής.⁸⁶

B) Κέντρο Ενημέρωσης – Πληροφόρησης και Ευαισθητοποίησης για Ψυχοδραστικές Ουσίες (ΚΕΠΕΨΟ) Νομού Μεσσηνίας.

α) Σύσταση και λειτουργία.

Το Κέντρο Ενημέρωσης – Πληροφόρησης και Ευαισθητοποίησης για Ψυχοδραστικές Ουσίες (ΚΕΠΕΨΟ) του Νομού Μεσσηνίας συστάθηκε το 1998 μετά από έγκριση του ΟΚΑΝΑ. Λειτουργεί στην Καλαμάτα από το 1999 ως αστική εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ , την Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ και Β΄ βαθμού και άλλους φορείς του Νομού. Οι

⁸⁵ Ο.π. , σελ. 44.

⁸⁶ Ο.π. , σελ. 42.

δράσεις του καλύπτουν τη γεωγραφική περιοχή του Νομού Μεσσηνίας.

Το τριετές πρόγραμμα πρωτογενούς πρόληψης των ουσιοεξαρτήσεων που εφαρμόζει το ΚΕΠΕΨΟ ⁸⁷ είναι ένα πρόγραμμα πολυσύνθετο , όπως απαιτεί η πολυπλοκότητα του φαινομένου της ουσιοεξάρτησης και σύμφωνα με τη φιλοσοφία και τις αρχές της πρωτογενούς πρόληψης ⁸⁸:

- Απευθύνεται σε κοινωνικές ομάδες που δεν εμπλέκονται άμεσα στο πρόβλημα των ουσιοεξαρτήσεων. Οι παρεμβάσεις αφορούν κυρίως τους νέους καθώς και τους ενήλικες οι οποίοι τους επηρεάζουν σημαντικά μέσα από την άσκηση των ρόλων τους (γονείς , εκπαιδευτικοί κλπ).
- Στοχεύει στην ανάπτυξη και ενίσχυση των λειτουργικών στοιχείων της προσωπικότητας, στην ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης , στην ανάπτυξη στάσεων που συμβάλλουν στην περιφρούρηση και βελτίωση της υγείας.
- Περιλαμβάνει δράσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και συνεχούς εκπαίδευσης, που στηρίζονται στις μεθοδολογίες της θεωρητικής προσέγγισης και βιωματικής εκμάθησης.

Βασικός στόχος του είναι να υιοθετήσουν οι νέοι θετικές τάσεις και υγιείς τρόπους ζωής και να τους προστατέψει από μια πιθανή επαφή τους με τις ουσίες.

⁸⁷ Είναι εγκεκριμένο από τον ΟΚΑΝΑ και εκπονήθηκε το 1998 από την κα. Ρομάνα Μαϊόλι – Σπερώνη , ψυχολόγο – ψυχοθεραπεύτρια , η οποία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή του προγράμματος που υλοποιείται σε συνεργασία με τα υπόλοιπα επιστημονικά στελέχη του ΚΕΠΕΨΟ και με την επιστημονική υποστήριξη του ΟΚΑΝΑ.

⁸⁸ Από έντυπα απολογισμού των δραστηριοτήτων του ΚΕΠΕΨΟ Ν. Μεσσηνίας για το 1^ο και 2^ο έτος λειτουργίας του.

β) Σκοποί του ΚΕΠΕΨΟ.

Οι βασικότεροι σκοποί του ΚΕΠΕΨΟ είναι:

- 1) Η πρόληψη και αποτροπή της διάδοσης της χρήσης ουσιών μέσα από τη μείωση της ζήτησης.
- 2) Η παροχή ορθής και έγκυρης πληροφόρησης στο ευρύ κοινό (γονείς , εκπαιδευτικοί , μαθητές , στρατευμένοι , επαγγελματίες).
- 3) Η εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης που αποσκοπούν στη σωματική , ψυχική , πνευματική και κοινωνική επανένταξη του ανθρώπου μέσω : α) της ανάδειξης και ενίσχυσης των λειτουργικών στοιχείων της προσωπικότητας του ατόμου , β) της ενίσχυσης και αναδόμησης των βασικών κοινωνικών θεσμών (οικογένεια , εκπαιδευτική κοινότητα , γειτονιά , κοινωνικές ομάδες) και γ) της έγκυρης πληροφόρησης για τις εξαρτησιογόνες ουσίες και το πρόβλημα της εξάρτησης.
- 4) Η παροχή πληροφοριών προς τα εξαρτημένα άτομα και άτομα του περιβάλλοντος τους με σκοπό την ενημέρωση για τις υπάρχουσες δυνατότητες θεραπείας.
- 5) Η προώθηση των εργασιών του Κέντρου Πρόληψης για την υλοποίηση προγραμμάτων απεξάρτησης και ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης εξαρτημένων ατόμων. Ειδικότερα η παροχή υπηρεσιών για : α) την κινητοποίηση του εξαρτημένου ατόμου και την ένταξή του σε προγράμματα απεξάρτησης , β) την ψυχοκοινωνική υποστήριξη και επαγγελματική εκπαίδευση ατόμων που έχουν ολοκληρώσει το θεραπευτικό πρόγραμμα.

Οι παραπάνω υπηρεσίες παρέχονται σε εθελοντικά προσερχόμενους πολίτες , με απόλυτο σεβασμό στην προσωπικότητα και τα δικαιώματα κάθε ατόμου.

γ) Διοικητική δομή.

Η διοικητική δομή του ΚΕΠΕΨΟ έχει ως εξής:

- Διοικητικό συμβούλιο
- Επιστημονικός διευθυντής
- 3 Επιστημονικά στελέχη
- Διοικητικό προσωπικό (γραμματειακή υποστήριξη)

δ) Χρηματοδότηση.

Το 50 % της χρηματοδότησης των Κέντρων Πρόληψης , προέρχεται από τον ΟΚΑΝΑ ενώ το υπόλοιπο 50 % από τους Τοπικούς Φορείς και συλλόγους κάθε Νομού.

Για το ΚΕΠΕΨΟ οι Τοπικοί Φορείς χρηματοδότησης είναι :

1. Ιερά Μητρόπολη Μεσσηνίας
2. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μεσσηνίας
3. Δήμος Καλαμάτας
4. Τοπική Ένωση Δήμων & κοινοτήτων Νομού Μεσσηνίας
5. Ένωση Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων Δήμου Καλαμάτας
6. Σύλλογος Γονέων & Φίλων ΚΕΘΕΑ Μεσσηνίας « Η Ιθάκη»
7. Δικηγορικός Σύλλογος Καλαμάτας

8. Α΄ ΕΛΜΕ Μεσσηνίας
9. Φαρμακευτικός Σύλλογος Μεσσηνίας
- 10.Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Μεσσηνίας
- 11.Σύνδεσμος Δασκάλων – Νηπιαγωγών Μεσσηνίας

ε) Δράσεις του ΚΕΠΕΨΟ. ⁸⁹

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΙ

1) Γονείς

Το πρόγραμμα πρόληψης που απευθύνεται στους γονείς στοχεύει στην ευαισθητοποίηση σε θέματα διαπαιδαγώγησης στην ανάπτυξη και ενίσχυση προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων , στη βελτίωση της ενδοοικογενειακής επικοινωνίας , καθώς επίσης στην αναγνώριση της πολυπλοκότητας των συναισθημάτων , των προσδοκιών και των ανησυχιών που οι γονείς βιώνουν κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης των παιδιών τους. Στοχεύει στην παροχή εκπαίδευσης και στήριξης των γονέων ώστε να βοηθήσουν τα παιδιά τους στο σχηματισμό της ατομικής και κοινωνικής τους ταυτότητας και στην προάσπιση της ψυχικής τους υγείας.

Δραστηριότητες :

- A) Ενημερωτικές συναντήσεις και συνεργασίες με τους προέδρους, αντιπροέδρους και τα Δ.Σ. των Συλλόγων Γονέων & Κηδεμόνων,
- B) Σεμινάρια ,

- Γ) Βιωματικές ομάδες ,
- Δ) Ομάδες εργασίας των μελών του Συλλόγου Γονέων & Κηδεμόνων,
- Ε) Ομάδες εργασίας εθελοντών γονέων.

2) Εκπαιδευτικοί.

Οι εκπαιδευτικοί (νηπιαγωγοί , δάσκαλοι , καθηγητές) μέσα από τον ρόλο τους μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα στον τομέα της πρόληψης των τοξικοεξαρτήσεων. Η αξιοποίηση και ενίσχυση των επαγγελματικών , προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων τους θα συμβάλλει ουσιαστικά στην ενδυνάμωση της προσωπικότητας των μαθητών , ώστε να διαπραγματεύονται θετικά και αποτελεσματικά τις καταστάσεις της ζωής τους καθώς επίσης και τα προβλήματά τους.

Δραστηριότητες :

- Α) Ενημερωτικές συναντήσεις και συνεργασίες με τους υπεύθυνους όλων των βαθμίδων της σχολικής κοινότητας , καθώς επίσης και με τους Συλλόγους Δασκάλων , Καθηγητών και με Εκπαιδευτικούς Συνδετικούς Κρίκους,
- Β) Ημερίδα για τους Διευθυντές σχολείων Α΄ βάθμιας και Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης Ν. Μεσσηνίας,
- Γ) Βιωματικές ομάδες για Δασκάλους , Καθηγητές,
- Δ) Ομάδες εργασίας για Δασκάλους , Καθηγητές.

3) Μαθητές.

Το πρόγραμμα έχει στόχο την ενίσχυση των ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων , την αναγνώριση των συναισθημάτων και την ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους.

Σκοπός της παρέμβασης είναι η στήριξη του συνολικού αναπτυξιακού έργου των νέων ατόμων , η ενδυνάμωση της προσωπικότητας , η ενίσχυση της υπεύθυνης διαχείρισης των προβλημάτων , των επιλογών και των δυσκολιών της ζωής.

Δραστηριότητες :

- A) Ενημερωτικές συναντήσεις με μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου, Λυκείου,
- B) Ενημερωτικές συναντήσεις με τα 15μελή συμβούλια των μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου,
- Γ) Βιωματικά εργαστήρια.

4) Νέοι των επαγγελματικών σχολών του ΟΑΕΔ , φοιτητές του ΤΕΙ Καλαμάτας , σπουδαστές του ΙΕΚ.

Το πρόγραμμα στοχεύει στην συνειδητοποίηση υγιών συμπεριφορών που διασφαλίζουν την ποιότητα ζωής και την ενίσχυση των ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Δραστηριότητες :

- A) Ενημερωτικές συναντήσεις με τον διευθυντή και τον Υπεύθυνο τμήματος του ΟΑΕΔ Ν. Μεσσηνίας , το Σύλλογο

Εκπαιδευτικών , το 5μελές Συμβούλιο Εκπαιδευομένων της σχολής ΟΑΕΔ , το σύνολο των τμημάτων εκπαιδευομένων στο 1^ο έτος της σχολής ΟΑΕΔ.

- B) Ενημερωτικές συναντήσεις με τους φοιτητές του ΤΕΙ Καλαμάτας και με τους σπουδαστές του ΙΕΚ.

5) Στρατιωτικές μονάδες .

Σκοπός είναι να γίνει συνειδητό στους στρατευμένους ότι η χρήση ουσιών δεν αποτελεί διέξοδο στα προβλήματα που έχουν ή που αντιμετωπίζουν κατά την διάρκεια της θητείας τους.

Δραστηριότητες :

- A) Ενημερωτική συνάντηση με τους Υπαξιωματικούς της 120 ΠΕΑ , τον Διοικητή και την ομάδα γιατρών της 120 ΠΕΑ,
B) Σεμινάριο για αξιωματικούς του 9^{ου} Συντάγματος Πεζικού,
Γ) Σεμινάριο για αξιωματικούς της 120 ΠΕΑ,
Δ) Βιωματική ομάδα με τους αξιωματικούς 5ετούς υποχρέωσης της 120 ΠΕΑ.

6) Στελέχη υγείας.

Ο ρόλος των στελεχών υγείας είναι σημαντικός για την δημιουργία μιας κουλτούρας πρωτογενούς πρόληψης που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη υγιών συμπεριφορών και στη μείωση συμπεριφορών που βλάπτουν το άτομο.

Σκοπός του προγράμματος είναι η κινητοποίηση των στελεχών υγείας στον τομέα της πρωτογενούς πρόληψης. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε νοσοκόμους παραϊατρικές ομάδες , βοηθητικό προσωπικό των Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων και Κέντρων Υγείας.

Δραστηριότητες :

- A) Ενημερωτικές συναντήσεις με τον πρόεδρο και τις Διευθύντριες τμημάτων και στελέχη υγείας του Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου Καλαμάτας,
- B) Ενημερωτικές συναντήσεις με τον διευθυντή και ομάδα στελεχών του Κέντρου Υγείας Μεσσήνης,
- Γ) Ενημερωτικές συναντήσεις με σπουδαστές και σπουδάστριες της σχολής νοσηλευτριών του Γ.Ν. Ν. Καλαμάτας,
- Δ) Ενημερωτική συνάντηση με στελέχη υγείας του Γ.Ν. Ν. Καλαμάτας.

7) Τσιγγάνοι.

Σκοπός της παρέμβασης είναι η ευαισθητοποίηση σε θέματα υγείας, μόρφωσης και διαπαιδαγώγησης που θα οδηγήσει σε αλλαγή στάσεων συμπεριφορών και ένταξη στο κοινωνικό σύνολο.

Δραστηριότητες :

- A) Ενημερωτικές συναντήσεις με τον πρόεδρο των τσιγγάνων,
- B) Ενημερωτικές συναντήσεις με ομάδες παιδιών της κοινότητας των τσιγγάνων στον καταυλισμό Καρυδιάς,

- Γ) Ομάδες εργασίας με εθελοντές για την δημιουργική απασχόληση και κοινωνικοποίηση των παιδιών των τσιγγάνων,
- Δ) Εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης ομάδων παιδιών και νέων τσιγγάνων.

8) Ευρύτερος πληθυσμός.

Σκοπός της παρέμβασης στον γενικό πληθυσμό είναι η διαμόρφωση μιας ισχυρής αντίληψης της πρόληψης σε θέματα ψυχοσωματικής υγείας , η ανάπτυξη συνεργασίας των μελών της κοινότητας , η ενεργητική συμμετοχή τους στο κοινωνικό σύνολο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής , η ανάπτυξη της ατομικής και συλλογικής ευθύνης στην εύρεση εναλλακτικών λύσεων στα κοινωνικά προβλήματα.

Δραστηριότητες :

- A) Συναντήσεις με τους δημάρχους,
- B) Συναντήσεις με τους δημάρχους – μέλη της ΤΕΔΚ Ν. Μεσσηνίας,
- Γ) Συναντήσεις και συνεργασία με φορείς , συλλόγους και οργανισμούς του Νομού,
- Δ) Προετοιμασία εκδήλωσης και έκθεσης για την παγκόσμια ημέρα κατά των ναρκωτικών,
- E) Δημιουργία ερωτηματολογίων για την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων και την συλλογή δεδομένων,
- Στ) Συνεντεύξεις , δελτία τύπου , ανακοινώσεις και άρθρα στα τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Κεφάλαιο 5

ΚΕΠΕΨΟ , τοπική κοινωνία και πρόληψη.

Σε αντίθεση με τις ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές δομές που σταδιακά γίνονται όλο και πιο απρόσωπες μέσα στο πλαίσιο της φιλοσοφίας της παγκοσμιοποίησης , η τοπική κοινωνία είναι η δομή που μπορεί ακόμα να έχει πρόσωπο και να υπηρετεί ξεκάθαρες αξίες.

Η μόνη έμπρακτη ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών είναι ότι αναγνωρίζουν το πρόβλημα της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών στην περιοχή τους. Η πλευρά της πρόληψης αποκτά ιδιαίτερη σημασία γιατί αγκαλιάζει τον άνθρωπο και συμπορεύεται με την ανθρωποκεντρική , ουμανιστική φιλοσοφία.⁹⁰ Η τοπική κοινωνία δεν μπορεί να εθελοτυφλεί μπροστά στο φαινόμενο της ουσιοεξάρτησης. Όταν κάποια από τα μέλη της έχουν εγκλωβιστεί σε αυτόν τον λαβύρινθο , τότε νοσεί και η ίδια και πρέπει να βρει την έξοδο διαφυγής. Πρέπει να στηρίζει κάθε προσπάθεια για πρόληψη και να διαφυλάξει την υγεία των μελών της.

Ωστόσο υπάρχει μεγάλη δυσκολία να δεχθούν οι τοπικές κοινωνίες την δημιουργία Κέντρων Πρόληψης. Για το ΚΕΠΕΨΟ η πρώτη φάση της λειτουργίας του δεν ήταν εύκολη. Η αντιμετώπιση από τους κατοίκους δεν ήταν πολύ ευνοϊκή. Δημιουργήθηκε η εντύπωση πως θα γινόταν κέντρο χρηστών και αυτό δρούσε ανασταλτικά στην αποδοχή της ύπαρξης του Κέντρου από την πλειοψηφία της τοπικής κοινωνίας. Με την πάροδο του χρόνου όμως άλλαξε η στάση των κατοίκων καθώς έβλεπαν πως το Κέντρο καμία σχέση δεν είχε με την

αρνητική εικόνα που είχαν σχηματίσει για αυτό. Η έντονη προσωπικότητα, η επιστημονική κατάρτιση και ο σεβασμός που απέπνεαν τα επιστημονικά στελέχη ήταν τα πρώτα στοιχεία που κέρδισαν την εμπιστοσύνη της τοπικής κοινωνίας και την τελική αποδοχή της. Στη συνέχεια, οι υπηρεσίες που προσφέρονταν ήταν πραγματικά χρήσιμες και ωφέλιμες και αυτό έκανε την παρουσία του Κέντρου απαραίτητη στον χώρο αυτό.

Το πρόγραμμα πρόληψης στην ευρύτερη κοινότητα στόχο έχει να ευαισθητοποιήσει την τοπική κοινωνία πάνω στο πρόβλημα της εξάρτησης και της πρόληψης, καταρρίπτοντας μύθους και εσφαλμένες αντιλήψεις που αποπροσανατολίζουν από την ουσία του προβλήματος. Σε αυτό το πνεύμα ενημερώνει και ευαισθητοποιεί φορείς και υπηρεσίες, ενισχύει την δημιουργία εθελοντικών ομάδων και υποστηρίζει τις δράσεις τους.

Σε ό,τι αφορά την τοπική κοινωνία, εκείνο το οποίο προσπαθεί σε πρώτη φάση είναι να αξιοποιήσει το δυναμικό που ήδη υπάρχει. Για το σκοπό αυτό απευθύνεται σε αιρετούς εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων και διοργανώνει ενημερωτικές συναντήσεις. Η πρόληψη δεν είναι ευθύνη και αρμοδιότητα μόνο των επιστημόνων, αλλά απαιτείται η συνεργασία και η συμμετοχή όλων όσων καθορίζουν το κοινωνικό γίγνεσθαι και όσων συμμετέχουν σ' αυτό.

⁹⁰ Μ. Χιουρδάκη, Τα δυνατά όπλα της κοινωνίας, στο Ναρκωτικά: Κοινωνικά αίτια – Πρόληψη – Θεραπεία, Εθνικό Συμβούλιο Κατά των Ναρκωτικών, Π. Μπενάς (επιμ.), Σύγχρονη Εποχή,

Κεφάλαιο 6

Τοπική Αυτοδιοίκηση και πρόληψη.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι τοπικοί φορείς αναλαμβάνουν στην σύγχρονη κοινωνία ενεργό ρόλο για την διασφάλιση και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών και για την ανάπτυξη προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής. Αυτό συμβαίνει για δύο κυρίως λόγους :

- Πρώτον γιατί η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει άμεση και καθημερινή επαφή με τους πολίτες. Είναι ένας ιδιαίτερα ευαίσθητος δείκτης των καθημερινών προβλημάτων οποιασδήποτε μορφής.
- Δεύτερον γιατί η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει την δυνατότητα να σχεδιάσει και να εφαρμόσει ευέλικτες δομές που να προσανατολίζονται στις ανάγκες των πολιτών και να προσφέρουν επίκαιρες γνώσεις και αποδοτικές υπηρεσίες.

Επιπλέον η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να συσπειρώσει και να ενεργοποιήσει όλους τους τοπικούς φορείς , τις τοπικές δυνάμεις , τα επιστημονικά στελέχη και την ίδια την τοπική κοινωνία είτε πρόκειται για ομάδες εθελοντών , είτε για επιστημονικούς φορείς , είτε για μεμονωμένα άτομα.

Η άμεση σχέση και η σταθερή επικοινωνία του Κέντρου Πρόληψης με τους εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης , που σχεδιάζουν και διαμορφώνουν την πολιτική του τόπου τους, λειτουργούν τροφοδοτικά και υποστηρικτικά και προς τις δύο κατευθύνσεις.

Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην πρόληψη χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών είναι σημαντικός , κύρια λόγω των δυνατοτήτων που έχει για την ανάπτυξη πολιτιστικών, αθλητικών, κοινωνικών και άλλων γενικών δράσεων που αμβλύνουν τα αίτια που δημιουργούν το φαινόμενο της ουσιοεξάρτησης.⁹¹

1. Συμπεράσματα – Προτάσεις.

Στο σημείο αυτό , μετά από την ανάλυση των παραπάνω κεφαλαίων και την παρουσίαση των διάφορων απόψεων , μπορούν να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα και με βάση αυτά ορισμένες προτάσεις .

Η έννοια του τοπικού υποκρύπτει μια ενσωματωμένη δυναμική. Ωστόσο ένα κύριο σημείο που πρέπει να σταθεί η προσοχή είναι αυτό της έλλειψης επικοινωνίας. Η οριζόντια επικοινωνία βρίσκεται σε προβληματικό επίπεδο μιας και η κάθετη επικοινωνία επιβάλλεται έτσι κι αλλιώς μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και από τις κλαδικές πολιτικές. Η ανάπτυξη της οριζόντιας επικοινωνίας αποτελεί προϋπόθεση για τη δημιουργία καινούριων μορφών κοινωνικής αλληλεγγύης. Είναι κάτι που θα ενισχύσει την συνοχή μεταξύ των πολιτών και θα συμβάλλει στο κοινωνικό δέσιμο.

Η κοινωνία στο σύνολό της γνωρίζει μια τρομακτική κρίση αξιών και θεσμών. Αυτό έχει ως συνέπεια τον επηρεασμό και της τοπικής κοινωνίας , η οποία αναπόφευκτα θα περάσει από το σημείο της κρίσης γιατί είναι μέρος της συνολικής κοινωνικής δομής και δεν μένει έξω από τη σφαίρα των εξελίξεων και των όσων διαδραματίζονται σε ευρύτερη κλίμακα.

Η στενή λογική των ψυχρών αριθμών , των υπολογισμών , με την οποία η παγκοσμιοποίηση αντιμετωπίζεται σαν μια στυγνή οικονομική διαδικασία φαίνεται να φτάνει στα όρια του τέλους της . Έρχεται μια μεταβατική εποχή , όχι ως συνέχεια της προηγούμενης

⁹¹ Από πρακτικά ημερίδας της ΚΕΔΚΕ ,... , ό.π.

αλλά εντελώς διαφορετική , που θα πρωταγωνιστούν οι θεσμοί , η πολιτική , οι ευαισθητοποιημένοι πολίτες. Είναι η ώρα της τοπικής κοινωνίας να αναδειχτεί και να πρωταγωνιστήσει σε καιρούς που τα ιδανικά της είναι απαραίτητα. Η τοπική κοινωνία μπορεί να σηματοδοτήσει μια εποχή όπου ο άνθρωπος θα γίνει και πάλι η πρώτη αξία.

Όλοι οι πολίτες μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον συνοχής και αλληλεγγύης , να θέσουν υψηλούς στόχους , να οραματιστούν καινούριους ορίζοντες και να υπηρετήσουν με συνέπεια την πραγμάτωσή τους. Μπορούν να προσελκύσουν τους νέους στην επιδίωξη των κοινωνικών στόχων και γύρω από το τοπικό πρόγραμμα ανάπτυξης. Πρέπει να αποκατασταθεί η παντελής έλλειψη στόχων με ρεαλιστικές επιδιώξεις που να πείθουν για την αποτελεσματικότητά τους γιατί δεν συγχωρείται η αναντιστοιχία λόγων και έργων.

Η φύση της τοπικής κοινωνίας επιτρέπει τη δημιουργία νέων μορφών οργάνωσης , όπου οι τοπικοί φορείς και οι πολίτες μπορούν να επιτελούν δημιουργικά το ρόλο τους στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και της ενεργητικής συμμετοχής τους στα κοινά προβλήματα. Σε αυτή τη διαδικασία καθοριστικοί παράγοντες είναι η σωστή πληροφόρηση και η ομαλή επικοινωνία.

Το συνολικό ιδεολογικό υπόβαθρο του αναπτυξιακού μας μοντέλου ταυτίζει την οικονομική ανάπτυξη με την ανθρώπινη ευτυχία. Σίγουρα είναι απαραίτητη η οικονομική βάση για να στηριχτεί ένας σχετικά άνετος τρόπος ζωής αλλά αυτό δεν συνεπάγεται πως γίνεται αυτοσκοπός η μόνιμη επιδίωξη υλικής ευχέρειας. Ας σταθούμε και στην ποιοτική όψη της σύγχρονης ζωής

και ας γίνει κοινή προσπάθεια για ανύψωση των ποιοτικών επιλογών σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο.

Η διαδικασία της ανάπτυξης , τα οφέλη και οι απαιτήσεις αναλύονται καλύτερα όταν εξεταστούν σε τοπική κλίμακα.⁹² Η τοπική ανάπτυξη αποτελεί μια διαμορφούμενη τάση . Είναι μια πραγματικότητα , μια πραγματική τάση και όχι μια καινούρια εμφάνιση ή μια ευκαιριακή παρέκκλιση για να υπάρχει κάτι να ασχολούμαστε. Είναι «...μια πρόκληση για το σήμερα και μια αναγκαία ουτοπία».⁹³

Στοιχεία της τοπικής ανάπτυξης είναι : οι τοπικοί φυσικοί πόροι , το ενεργό ανθρώπινο δυναμικό , η ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού , η θεσμική κατοχύρωση και στήριξη αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, η ενδογενής δραστηριοποίηση , η ύπαρξη ενός υποβάθρου αξιών και ιδανικών. Τα παραπάνω στοιχεία είναι όλα αλληλοσυνδεδεμένα και αλληλοσυσχετίζονται. Το ένα συμπληρώνει την ενέργεια του άλλου και έτσι το καθένα έχει την δική του συμβολή στο παραγόμενο αποτέλεσμα.

Σημείο αφετηρίας για την τοπική ανάπτυξη πρέπει να είναι ο άνθρωπος καθώς και αντικειμενικός στόχος της διαδικασίας ολοκλήρωσης της ανθρώπινης προσωπικότητας και δραστηριότητας. Η ανάπτυξη πρέπει να έχει ανθρώπινο χαρακτήρα , ανθρώπινες διαστάσεις και να εμπλουτίζει τη ζωή των ανθρώπων με χρήσιμες δραστηριότητες.⁹⁴ Αυτός ο προσανατολισμός της τοπικής ανάπτυξης ,

⁹² Μ. Allefresde , Σκέψεις για την διαδικασία ολοκλήρωσης στην τοπική ανάπτυξη , 1998.

⁹³ Σ. Μάππα , Οι όροι του προβλήματος , στο Τοπική ανάπτυξη : Ουτοπία ή πρόκληση: , ΕΕΤΑΑ , σελ. 25.

⁹⁴ Γ. Δαουτόπουλος , Η συμβολή της κοινοτικής - τοπικής ανάπτυξης στην ευημερία της ελληνικής υπαίθρου , στο περ. Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση . τεύχος 1-2 , Αθήνα 1995.

βασισμένος σε αξίες και επικεντρωμένος στον άνθρωπο , μπορεί να αποδώσει θετικά ρεαλιστικά αποτελέσματα.

Η τοπική ανάπτυξη είναι μια μακρόχρονη διαδικασία της οποίας τα αποτελέσματα και τα οφέλη αποτιμούνται και αξιολογούνται μακροπρόθεσμα. Ως διαδικασία κοινωνικής ολοκλήρωσης και ως συγκροτημένος τρόπος ανάπτυξης , η τοπική ανάπτυξη πρέπει να διαμορφώσει ένα απαραίτητο πολιτικό πλαίσιο ρυθμίσεων για την αναπαραγωγή της που θα προκαλούν διοικητική δράση ικανή να οργανώσει και να προωθήσει αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο ανάπτυξης , βασισμένο στην συμμετοχή και τη δημιουργικότητα των πολιτών.

Τίποτα όμως δεν πρόκειται να λειτουργήσει προς την επιθυμητή κατεύθυνση αν πρώτα οι πολίτες δεν αφυπνιστούν. Εδώ είναι το κρίσιμο σημείο και το πεδίο εντοπισμού της μεγαλύτερης κατά την γνώμη μου δυσκολίας. Το εναρκτήριο έναυσμα θα το δώσει ο πολίτης , αλλά πως θα αλλάξει η νοοτροπία του και πως θα κινηθεί προς την κατεύθυνση της αλλαγής. Η αρχή της διαδικασίας είναι το δύσκολο μέρος. Όπως γίνεται συνήθως με κάθε τι καινούριο πρέπει να αντιμετωπιστούν εμπόδια. Κάθε αρχή και δύσκολη , κατά τη γνωστή έκφραση , και στη συγκεκριμένη περίπτωση αρκετά δύσκολη αν θα μείνει κανείς έξω από το θέμα και χάσει την ουσία , μαγνητισμένος από ορισμένα φαινόμενα που “συμβαίνουν” επίτηδες για να τραβούν την προσοχή και να ρίχνουν στάχτη στα πραγματικά σημαντικά ζητήματα. Οι πολίτες πρέπει να ενδιαφερθούν για τα όσα συμβαίνουν γύρω τους και να σταματήσει η παθητική αντιμετώπιση , η αδιαφορία , ο στρουθοκαμηλισμός. Πρέπει να γίνει το ξεκίνημα έστω κι αν οι συνθήκες του περιβάλλοντος είναι αντίθετες. Χρειάζεται να υπάρξει

το κατάλληλο χωροχρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα συμβεί το μεγάλο βήμα , αυτή η κρίσιμη στροφή μέσα στις ανθρώπινες συνειδήσεις που θα αλλάξει εντελώς τον τρόπο με τον οποίο βιώνουν την πραγματικότητα και θα κατανοήσουν ότι έχουν την δύναμη να σταματήσουν την παράλογη πορεία που έχει χαραχτεί να διασχίσουν και να σχεδιάσουν την προοπτική της ανθρώπινης κοινωνίας. Και τώρα ανθρώπινη είναι η κοινωνία , αλλά για τους λίγους. Η ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία είναι η ιδεώδης μορφή για όλους. Τα προβλήματα σίγουρα υπάρχουν αλλά υπάρχουν και οι ενωμένοι ενεργοί πολίτες για να τα λύσουν. Αυτή είναι αναμφισβήτητα μια μεγάλη υπόθεση και δεν είναι δυνατόν να αλλάξουν τα δεδομένα από την μια στιγμή στην άλλη. Βήμα – βήμα θα εμφανιστεί η επιθυμητή διάσταση. Όμως είναι απαραίτητη η θετική προοπτική , η αισιοδοξία και η θέληση για το καλύτερο. Δεν θα έρθει από μόνη της η αλλαγή , πρέπει αυτοί που έχουν ήδη εμπνευστεί τη νέα διάσταση να μεταφέρουν το μήνυμά της και στους υπόλοιπους.

Πρώτα πρέπει να πραγματοποιηθεί η αυτοανάπτυξη και η εσωτερική τακτοποίηση – που προέρχεται από την αυτοαγάπη (και όχι από τον ατομισμό) και την αυτοεκτίμηση που ο καθένας πρέπει να φέρει για τον εαυτό του – και στη συνέχεια επέρχεται η ανάπτυξη για τους γύρω. ⁹⁵

Μακριά από τα “δήθεν” και ανάμεσα στα πραγματικά προβλήματα της κοινωνίας προβάλλει το φαινόμενο της ουσιοεξάρτησης. Όπως στην οικονομική ανάπτυξη κάθε εμπόδιο στην ευθεία πορεία της (το λεγόμενο σημείο στασιμότητας) είναι αρνητικό και πρέπει να ξεπεραστεί , έτσι συμβαίνει κάτι ανάλογο και στην γενικότερη τοπική

ανάπτυξη όταν η πορεία της παρεμβάλλεται από φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας , όπως η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών. Η υπόθεση των ναρκωτικών είναι μια σύμπλοκη και πολύπλευρη υπόθεση και δεν μπορεί να λυθεί μόνο με διοικητικά μέτρα και απλές αποφάσεις. Πρέπει να γίνει παρέμβαση σε επίπεδο πρόληψη με τρόπο που η μακροπρόθεσμη παρέμβαση θα έχει αποτελέσματα. Η ανάπτυξη του εθελοντισμού στην πρόληψη είναι πολύ σημαντική καθώς και η δραστηριοποίηση ομάδων εθελοντών για την προαγωγή της πρόληψης στην τοπική κοινωνία. Είναι και τα ζητήματα που έχουν να κάνουν με την παραγωγή και την εμπορία ναρκωτικών ουσιών και ακόμα αυτά που έχουν σχέση με την παιδεία και την εκπαίδευση των νέων γενικότερα. Δεν μπορούμε να μιλάμε για αναίρεση των αιτιοπαθογενητικών μηχανισμών που οφείλονται για την χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών μέσα σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που υποχρεώνει τον έφηβο να λειτουργεί συνεχώς κάτω από ψυχοπιεστικές συνθήκες ⁹⁶ που τον οδηγούν σε παθητικότητα , απομόνωση , αποπροσωποποίηση , ατομοκεντρική συμπεριφορά , σε κλίμα σκληρού ανταγωνισμού , σε τάση για απαξίωση των κοινωνικών αξιών.

Το πρόβλημα της χρήσης ναρκωτικών ουσιών συνδέεται με ένα πλήθος αιτιολογικών παραγόντων – κοινωνικών , οικονομικών , βιολογικών , ψυχολογικών , οικογενειακών. Η διαπλοκή και ο βαθμός συμμετοχής αυτών των παραγόντων διαφέρει από άτομο σε άτομο.

Σήμερα η πρόληψη της τοξικομανίας , προκειμένου να είναι αποτελεσματική έχει εξελιχθεί σε ολόκληρη επιστήμη. Η ενημέρωση

⁹⁵ Α. Παπακωνσταντινίδης , Ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία , Αθήνα 1998.

⁹⁶ Από πρακτικά ημερίδας της ΚΕΔΚΕ... ό.π. , σελ. 57.

αποτελεί συστατικό μιας σωστά μεθοδευμένης πρόληψης , η οποία έχει ως κύριο εργαλείο την εκπαίδευση.

Είναι αναγκαίο να ακολουθείται μια συντονισμένη , πολυεπίπεδη και πολυμέτωπη κοινωνική πολιτική. Τα αποτελέσματα βέβαια μπορούν να γίνουν ορατά μετά από την εφαρμογή της σταθερής πολιτικής πρόληψης σε μια επαρκή προοπτική χρόνου.

Η πρόληψη μπορεί να γίνει από ειδικά εκπαιδευμένα στελέχη που θα συντονίσουν τις δράσεις σε τοπικό επίπεδο , με βάση τις προδιαγραφές που συντάσσονται σε εθνικό επίπεδο. Αυτό μπορεί να γίνει μέσα από ένα οργανωμένο πλαίσιο , στο επίπεδο των τοπικών κοινωνιών. Όλοι μπορούν και οφείλουν να συνεισφέρουν. Γονείς , εκπαιδευτικοί , επαγγελματίες υγείας , μέλη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης , εκπρόσωποι της εκκλησίας , ευαισθητοποιημένοι πολίτες. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ανάπτυξη στην τοπική κοινωνία των κατάλληλων δικτύων , ώστε να καθοριστεί ο τρόπος και ο τύπος συμβολής του καθενός.

Παρά την κοινή αποδοχή ότι είναι καλύτερά να προλαβαίνουμε από το να θεραπεύουμε - «το προλαμβάνειν εστί καλύτερο του θεραπεύειν» - γενικά η πρόληψη εύκολα παραμελείται και υποβαθμίζεται ως προσέγγιση. Τα ΜΜΕ ασχολούνται σχεδόν αποκλειστικά με τα αποτελέσματα της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών και μηδαμινά με τις δραστηριότητες της πρόληψης. Η ταχύτητα εξέλιξης και η μεταβαλλόμενη φυσιογνωμία του προβλήματος ξεπερνά συχνά τις ταχύτητες αντίδρασης της κοινωνίας και των φορέων. Η ενημέρωση λοιπόν και η πρόληψη είναι μεγάλα

όπλα. Χρειάζεται η ενημέρωση , η ευαισθητοποίηση η συμμετοχή και η συμβολή όλων.

Σε αυτήν την προσπάθεια είναι καθοριστικός ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας γιατί η εμπλοκή της – με τη γνώση των αναγκών και των ιδιαιτεροτήτων της – μπορεί να έχει ουσιαστική συμβολή στο εγχείρημα της πρόληψης. Στο επίπεδο αυτό χρειάζεται να συναρμοστεί η ευαισθησία της τοπικής κοινωνίας με την επιστημονική γνώση και τη συσσωρευμένη εμπειρία στο χώρο της πρόληψης. Η πρόληψη απαιτεί συναίνεση και συνεργασία και εδώ ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας είναι αναντικατάστατος. Στο σημείο αυτό συνδέω το πρόβλημα της ανεργίας - ως ένα από τα αίτια της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών – με την ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία η οποία με την δράση της για την τοπική ανάπτυξη μπορεί να λειτουργήσει ως “απορροφητήρας” της ανεργίας ⁹⁷ και κατά συνέπεια να συμβάλλει στη μείωση των λόγων που οδηγούν τους νέους σε συμπεριφορές που παρεκκλίνουν του φυσιολογικού και υγιεινού τρόπου ζωής. Με αυτόν τον τρόπο καταπολεμείται η ανεργία ακριβώς εκεί που παράγεται.

Τα Κέντρα Πρόληψης έχουν τη δυνατότητα να συνεγείρουν την περιβάλλουσα τοπική κοινωνία σε έναν συγκεκριμένο στόχο : να δημιουργήσουν ένα κλίμα και μια ατμόσφαιρα εθελοντικής προσφοράς όσο μεγαλύτερης γίνεται. Μπορούν να κινήσουν την συμπαράσταση της τοπικής κοινωνίας για να διαμορφώσουν ένα κλίμα αντίστασης στις συμπεριφορές οι οποίες είναι αρνητικές , τέτοιες όπως η χρήση ναρκωτικών ουσιών. Ένας από τους βασικούς στόχους που πρέπει να έχει ένα Κέντρο Πρόληψης είναι να γίνει η

τοπική κοινωνία πιο ανεκτική απέναντι σε τέτοιες συμπεριφορές και στα άτομα που τις εκδηλώνουν. Το θέμα της αρνητικής κοινωνικής αντίδρασης απέναντι ακόμα και στα ίδια τα Κέντρα Πρόληψης είναι ένα σημείο που χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή. Ένα καίριο σημείο είναι το πώς θα διαπαιδαγωγηθεί η τοπική κοινωνία έτσι ώστε να μην έχει αρνητική αντίδραση απέναντι στα άτομα που βρίσκονται στο στάδιο της ουσιοεξάρτησης αλλά και γενικότερα σε όλα εκείνα τα άτομα που για οποιοδήποτε λόγο παρουσιάζουν μια συμπεριφορά αποκλίνουσα από αυτήν του μέσου όρου των κατοίκων. Το στίγμα δηλαδή λειτουργεί ως ένας βασικός αρνητικός παράγοντας και σημαδεύει την πορεία όσων εκδηλώνουν διαφορετικές συμπεριφορές , οδηγώντας τους στην απομόνωση και ακόμα χειρότερα στην επιδείνωση της ήδη δυσχερούς κοινωνικής τους υπόστασης.

Λόγω της κοινωνικοπολιτικής διάστασης του προβλήματος της χρήσης των ναρκωτικών , για να προγραμματιστεί μια συστηματική παρέμβαση στην τοπική κοινωνία απαιτείται η εξασφάλιση ευρύτερης κοινωνικής συναίνεσης και ευαισθητοποίησης του ίδιου του πληθυσμού της περιοχής και ακόμα περισσότερο των εμπλεκόμενων τοπικών φορέων , προεξάρχουσας της ίδιας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.⁹⁸

Για να πετύχουν οι στόχοι του ΚΕΠΕΨΟ χρειάζεται η συνεχής επαφή με τον κοινωνικό ιστό της περιοχής , με παράλληλη και αδιάλειπτη ενημέρωση και με δεδομένη την διάθεση και την πρόθεση των στελεχών της πρόληψης να ασχοληθούν δίχως προκαταλήψεις , αναστολές , αποστειρωμένες τακτικές και ταμπέλες , με όλες τις

⁹⁷ Λ. Παπακωνσταντινίδης , Ευαισθητοποιημένη τοπική κοινωνία , ό.π. , σελ. 235 , 237.

⁹⁸ Από πρακτικά ημερίδας της ΚΕΔΚΕ , ... , ό.π. , σελ. 111.

κοινωνικές ομάδες , αναζητώντας κάθε φορά τρόπους διάχυσης και γνωστοποίησης του ρόλου του , συμπεριφορές και τεχνικές ώστε να προσεγγίσει την τοπική κοινωνία της Καλαμάτας.

Το ΚΕΠΕΨΟ αποτελεί ένα πρότυπο μοντέλο και μια ιδιαίτερα δυναμική πρόταση για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής στην πόλη της Καλαμάτας , το οποίο αξίζει την παραπέρα επένδυση και υποστήριξη.

Η ίδρυση και η λειτουργία του αντιμετώπισε την αμφιβολία και την αντίδραση της τοπικής κοινωνίας , η οποία αντιλήφθηκε πως εκεί θα προσέρχονταν άτομα εξαρτημένα για απεξάρτηση ή ότι θα παρέχονταν ουσίες και άλλα υποκατάστατα των ναρκωτικών. Η κατοχύρωση της λειτουργίας ενός θεσμού εξαρτάται από την αποδοχή του από την τοπική κοινωνία. Το ΚΕΠΕΨΟ κατοχύρωσε την λειτουργία του μέσα από την δράση του , μέσα από την προσπάθεια των στελεχών του και έγινε αποδεκτό από τους πολίτες.

Πρέπει να εξασφαλιστούν πόροι , πολιτική και ηθική υποστήριξη για έρευνα και ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης και προτάσεις για χάραξη πολιτικής στην περιοχή του Ν. Μεσσηνίας συνολικά.

Ωστόσο ορισμένοι τοπικοί φορείς δεν έχουν ουσιαστική συμμετοχή (ούτε καν ανταποκρίνονται στην οικονομική τους ενίσχυση) στις δράσεις και στον σχεδιασμό της στρατηγικής του Κέντρου. Αυτή η άρνηση και η αδιαφορία πρέπει να ξεπεραστούν και δεν οφείλονται μόνο στο τέλμα της γραφειοκρατίας αλλά και στην απάθεια του έμψυχου δυναμικού που επικαλείται προφάσεις και

κωλύματα της μηχανής του κρατικού συστήματος για να αποφύγει οποιαδήποτε ανάμειξη.

Το ΚΕΠΕΨΟ αποδεικνύει καθημερινά ότι είναι ένας ζωντανός οργανισμός , κομμάτι της τοπικής κοινωνίας της Καλαμάτας , που παρά τις δυσκολίες που συναντά στη λειτουργία του , καταφέρνει να θέτει στόχους και να τους εκπληρώνει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Η δράση του περιλαμβάνει την οργάνωση και υλοποίηση εκδηλώσεων ανοικτών προς την τοπική κοινωνία με την συμμετοχή των τοπικών φορέων με στόχο πάντα την υποστήριξη των νέων ανθρώπων.

Ο OKANA ξεκίνησε και συνεχίζει το πρόγραμμα ανάπτυξης των Κέντρων Πρόληψης σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλους φορείς σε όλη την χώρα , μια κίνηση που δείχνει όχι μόνο εμπιστοσύνη προς τις τοπικές κοινωνίες αλλά αναδεικνύει και τον ρόλο τους στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της εξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες.⁹⁹

Πρόκειται για ένα έργο πολυδιάστατο και πολυεπίπεδο που χρειάζεται ιδιαίτερους χειρισμούς , ευελιξία και ταχύτητα. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση με την μέχρι τώρα δράση της και με την συμμετοχή της στην λειτουργία των Κέντρων Πρόληψης έχει αποδείξει ότι διαθέτει την βούληση και την ευαισθησία.

Η θεσμική κατοχύρωση και η επιπλέον ενδυνάμωση των Κέντρων Πρόληψης είναι σήμερα πιο απαραίτητη από ποτέ για να αποκεντρωθεί η κοινωνική πολιτική και να σταθεί πιο κοντά στους πολίτες : προϋπόθεση για πιο ανθρώπινο και πιο κοινωνικό αύριο.

Τα Κέντρα Πρόληψης απομυθοποιούν , ενημερώνουν, ευαισθητοποιούν και κινητοποιούν τους πολίτες.

Πρέπει να γίνει πραγματικότητα το όραμα μιας κοινωνίας αλληλεγγύης και ανθρωπιάς όπου οι νέοι δεν θα χρειάζονται ναρκωτικές ουσίες για να ζήσουν , να επικοινωνήσουν , να αγαπήσουν.

Η τοπική κοινωνία δεν πρέπει να απαιτεί μόνο την υποστήριξη της από την Τοπική Αυτοδιοίκηση αλλά και την κοινωνική αλληλεγγύη , την κοινωνική συνδιαχείριση και την πολιτική διαφάνειας.

Υπό το πρίσμα των γενικότερων εξελίξεων και αλλαγών η Τοπική Αυτοδιοίκηση διαδραματίζει ρόλο αυξημένης ευθύνης και πρωτοβουλίας και πρέπει να οργανώσει την τοπική κοινωνία σε τροχιά ανάπτυξης.

Η έννοια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν εξαντλείται μονόπλευρα προς την κατασκευή έργων, δημιουργία υποδομών , έγκριση κονδυλίων, διεκπεραίωση τυπικών διαδικασιών. Υπάρχει , ή καλύτερα πρέπει να υπάρχει , και το κοινωνικό πρόσωπό της προς τους πολίτες που αναζητούν την ποιότητα , την πρόνοια , την ευαισθησία που θα λαμβάνει υπόψη της όλες τις παραμέτρους της τοπικής ζωής. Είναι ένας αναπτυξιακός θεσμός γιατί είναι φορέας σχεδιασμού και προγραμματισμού της ανάπτυξης στο οικονομικό , κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.

⁹⁹ Από πρακτικά ημερίδας της ΚΕΔΚΕ ,ό.π. ... , σελ.20.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να διευρύνει τη συνεργασία της με τις διάφορες κοινωνικές ομάδες για να γίνει ένας περισσότερο γνήσιος , δυναμικός και αποτελεσματικός φορέας της αλλαγής.¹⁰⁰ η ενδυνάμωση και η ισχυροποίησή της συνδέεται με την δυνατότητα της να αντιμετωπίσει τις τοπικές υποθέσεις , τη συνοχή και συγκρότηση της τοπικής κοινωνίας , την αυτοδύναμη αξιοποίηση των τοπικών αναπτυξιακών προοπτικών.

Όλα ξεκίνησαν να γίνονται από τον άνθρωπο για τον άνθρωπο αλλά κάπου στην πορεία άλλαξε η φιλοσοφία και το αποτέλεσμα είναι να επιστρέφουν κάποιες δράσεις εναντίον του ανθρώπου. Αυτόματα δεν γίνεται τίποτα. Μόνο οι μηχανές λειτουργούν έτσι. Οι πολίτες δεν είναι μηχανές. Έχουν νοημοσύνη και αισθήματα. Και για να μην καταντήσουν άψυχες μηχανές πρέπει να χρησιμοποιούν το μυαλό και την καρδιά εξίσου αποδοτικά , για να ζήσουν καλύτερα.

¹⁰⁰ Γ. Βλάχος , Τοπική Αυτοδιοίκηση και κοινωνική ανάπτυξη . στο περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης , τεύχος 1 , Αθήνα 1999 , σελ. 57.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Allefresde, M., *Σκέψεις για την διαδικασία ολοκλήρωσης στην τοπική ανάπτυξη*, 1998.
2. Allefresde, M., «Χρηματοδότηση και κατάρτιση: δύο συστατικά μέσα για την ανάπτυξη τοπικών πρωτοβουλιών στον μεσογειακό χώρο», στο *Τοπική Ανάπτυξη : Ουτοπία ή Πρόκληση ;*, ΕΕΤΑΑ.
3. Απολογισμός των δραστηριοτήτων του ΚΕΠΕΨΟ Ν. Μεσσηνίας για το 1^ο και 2^ο έτος της λειτουργίας του.
4. Βλάχος, Γ., «Τοπική Αυτοδιοίκηση και κοινωνική ανάπτυξη», στο περ. *Τετράδια Αυτοδιοίκησης*, τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα 1999.
5. Bottomore, T., *Κοινωνιολογία*, Τσαούσης, Κ.(επιμ.), Gutenberg, Αθήνα 1993.
6. Γετίμης, Π., «Κοινωνικές πολιτικές και τοπικό κράτος», στο *Κοινωνικό κράτος και κοινωνική πολιτική : η σύγχρονη προβληματική*, Γετίμης, Π. – Γράβαρης, Δ. (επιμ.), Θεμέλιο, Αθήνα 1993.
7. Γετίμης, Π., Ψυχοπαίδης, Μ., *Ρυθμίσεις τοπικών προβλημάτων*, IMM 1997.
8. Γεωργίου, Γ., «Η έννοια του «τοπικού» και η αποτύπωσή του στη Λευκή Βίβλο για την ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα και απασχόληση», στο περ. *Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση*, τεύχος 3, Αθήνα 1996.
9. Δαουτόπουλος, Γ., «Η συμβολή της κοινοτικής – τοπικής ανάπτυξης στην ευημερία της ελληνικής υπαίθρου», στο περ. *Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση*, τεύχος 1-2, Αθήνα 1995.

10. Δαουτόπουλος, Γ., «Αειφόρος ανάπτυξη και τοπική κοινωνία», στο περ. *Τετράδια Αυτοδιοίκησης*, τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα 1995.
11. Evangelinides – Arachovitou, M., «Some theoretical aspects concerning Local Development policies in Greece», στο Konsolas, N., *Local Development*, Regional Development Institute, Hellenic Agency for Local Development and Local Government, Athens 1990, σελ. 61-71.
12. Giddens, A., *Beyond left and right : The future of radical politics*, Polity Press, 1998.
13. Κατσούλης, Δ., «Τα δικαιώματα της καθημερινής ζωής τομή στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής των ΟΤΑ», περ. *Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση*, τεύχος 2, Αθήνα 1992.
14. Κόντης, Θ., *Εισαγωγή στην δημόσια διοίκηση : Κεντρική διοίκηση – αποκέντρωση – τοπική αυτοδιοίκηση*, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα.
15. Κόνσολας, Ν., *Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1997.
16. Κυριακού, Γ., «Η επεξεργασία τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων στην Ελλάδα» στο *Θέματα Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Τάσος, Ν.(επιμ.), ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 1989.
17. Μαΐστρος, Π., «Αποκέντρωση και Τοπική Αυτοδιοίκηση», στο *Τοπική Ανάπτυξη: Ουτοπία ή Πρόκληση;*, ΕΕΤΑΑ.
18. Μαΐστρος, Π., *Οι αναπτυξιακοί θεσμοί της αυτοδιοίκησης*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2000.
19. Μάππα, Σ., «Οι όροι του προβλήματος», στο *Τοπική Ανάπτυξη: Ουτοπία ή Πρόκληση;*, ΕΕΤΑΑ.

- 20.Μαράτου – Αλιπράντη, Λ., Παπλιάκου,Β., Χατζηγιάννη,Α., «Κοινωνικά δίκτυα στον αστικό χώρο : Κοινωνικότητα , αλληλοβοήθεια , εργασία», στο περ. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* , τεύχος 88 , 1995.
- 21.Marshall, T., Bottomore, T., *Ιδιότητα του πολίτη και κοινωνική τάξη* , Στασινοπούλου, Ο. (μετ.) , Gutenberg , Αθήνα 1995.
- 22.Μπαμπάς, Σ., «Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως θεσμός κοινωνικός», περ. *Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση* , τεύχος 2,Αθήνα 1992.
23. Ξυδιάς, Β., «Να παραμείνουν οι άνθρωποι στον τόπο τους ή να τον ξαναορίσουν ;», περ. *Τετράδια Τοπικής Αυτοδιοίκησης* , τεύχος 1 , ΚΕΔΚΕ , Αθήνα 1998.
- 24.Πανούσης, Γ., «Κοινωνική πολιτική & κοινωνία των πολιτών», στο περ. *Κοινωνική Εργασία* , τεύχος 60 , ΣΚΛΕ , Αθήνα 2000.
- 25.Παπαδασκαλόπουλος, Α., «Οικονομική Περιφέρεια και Αναπτυξιακή στρατηγική», στο *Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης* , *Επιστημονική Επετηρίδα* , Αθήνα 1992.
26. Παπαδασκαλόπουλος, Α., «Τοπική ανάπτυξη και διακοινοτική συνεργασία» , στο *Θέματα Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης* , Τάτσος, Ν.(επιμ.),ΕΕΤΑΑ , Αθήνα 1989.
- 27.Παπακωνσταντινίδης, Λ., «Αγροτουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη» , εφ. *Αυτοδιοικητικός Τύπος* , ΤΕΔΚ Ν. Μεσσηνίας, Καλαμάτα , Μάρτιος 2002.
- 28.Παπακωνσταντινίδης, Λ., *Εναισθητοποιημένη Τοπική Κοινωνία*.
- 29.Παπακωνσταντινίδης, Λ., *Στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης*, Σημειώσεις για το ομώνυμο μάθημα του τμήματος Διοίκησης και Οικονομίας της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Καλαμάτας , Καλαμάτα 1998.

30. Παπούλια, Ε., «Η επίδραση της κοινωνικής τάξης στον αλτρουισμό και στις αξίες Ελλήνων εφήβων», στο περ. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχος 103, 2000.
31. Παρασκευόπουλος, Χ., «Κοινωνικό κεφάλαιο, κοινωνία πολιτών και δημόσια πολιτική: Συλλογική δράση και δημόσια αγαθά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης», στο περ. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχος 88, 1995.
32. Πρακτικά ημερίδας της ΚΕΔΚΕ με θέμα: «*Η μείωση της ζήτησης των ναρκωτικών και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης: Το παράδειγμα των Κέντρων Πρόληψης*», Θεσσαλονίκη, 30-11-2001.
33. Σταματόπουλος, Δ., *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Σημειώσεις για το μάθημα του τμήματος Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Καλαμάτας.
34. Στασινοπούλου, Ο., «Σύγχρονες πλουραλιστικές τάσεις στην κοινωνική πολιτική», περ. *Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση*, τεύχος 2, Αθήνα 1992.
35. Στασινοπούλου, Ο., «Η τοπική κοινότητα στη άσκηση κοινωνικής πολιτικής», στο περ. *Τοπική Αυτοδιοίκηση Αποκέντρωση*, τεύχος 2, Αθήνα 1992.
36. Στογιαννίδου, Μ., *Τοπική ανάπτυξη: Με ποια έννοια;*, 1986.
37. Τσαούσης, Δ., *Η κοινωνία μας: οργάνωση, λειτουργία, δυναμική*, Gutenberg, Αθήνα 1997.
38. Τσίγκανου, Ι., «Η οικογένεια ως μηχανισμός άσκησης κοινωνικού ελέγχου στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία», στο περ. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχος 98-99, 1999.
39. Τσουκαλάς, Κ., *Κράτος, κοινωνία, εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα*, Θεμέλιο.

40. Vasquez – Barquero, A., *Τοπική ανάπτυξη: μια στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης* , Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 1991.
41. Χιουρδάκη , Μ., «Τα δυνατά όπλα της κοινωνίας» , στο *Ναρκωτικά : Κοινωνικά αίτια – Πρόληψη - Θεραπεία* , Μπενάς, Π.(επιμ.) , Σύγχρονη Εποχή , Αθήνα 1990.
42. Χριστοφιλόπουλος, Δ., *Σχεδιασμός – Πολιτική – Κράτος και Τοπική Αυτοδιοίκηση* , Αθήνα 1989.

Ευχαριστώ την κα. Ρομάνα Μαϊόλι – Σπερώνη , (ψυχολόγο –
ψυχοθεραπεύτρια , επιστημονική συνεργάτη του ΚΕΠΕΨΟ), για την
συνέντευξη που μου παραχώρησε σχετικά με την ταυτότητα και την
δράση του ΚΕΠΕΨΟ.

ΚΕΠΕΨΟ

Κέντρο Ενημέρωσης Πληροφόρησης Ευαισθητοποίησης για
Ψυχοδραστικές Ουσίες Νομού Μεσσηνίας.

Αμφείας 3 – Καλαμάτα

Τ.Κ. 24 100

Τηλ. : 07210 – 84009 , Fax : 07210 – 24633.